

2013. május-június

imborá

kíváncsi diákok lapja

JÓNÁS TAMÁS

Ahogy illik
Jó kis cigánymesék

6. oldal

A 14. Cimbora Kaláka Tábort nyerteseinek névsora

2013. július 1-5., Benedek-mező, Sepsiszentgyörgy

Laterna Magica pályázat

NAGY- KOVÁCS KATALIN, Székelyszáldobos,
DEMETER KATINKA, Székelyszáldobos
GYÖRGY EVELYN, Sepsiszentgyörgy
BALÁZS SÁRA, Csíkszereda
PETRES SÁRA, Csíkszereda
ILLYÉS KRISZTINA, Gyergyóalfalu
SZEKERES MAGDOLNA, Gyergyóalfalu
VARGYAS EMŐKE, Gyergyóalfalu

A Kimenő Összművészeti Diákfesztivál Cimbora-díjasai

BARICZ BEÁTA, Gyergyóalfalu
KASSAY SÁRA, Gyergyóalfalu
FARKAS ÁGNES ANNA, Kolozsvár

Rajzpályázat

5-6. osztályosok:
BEKE-BÖJTE ANNA, Csíkszereda
HOLLÓ BENCE, Csíkszereda,
MÁR KITTI, Kézdivásárhely
SZIGYÁRTÓ ROLAND, Kézdivásárhely

7-8. osztályosok:
BAGOLY ANABELLA, Kézdivásárhely
XÁNTUS ADRIENN, Csíkszereda
SZIGETI BÍBORKA, Csíkszereda
MOLNÁR BALÁZS, Kézdivásárhely

Cimbora Kaláka Pályázat

KOLUMBÁN ÁGOTA, Székelyszáldobos
BOGDÁN BARNÁ, Székelyszáldobos
MARTHY TAMÁS RICHÁRD, Gyergyószentmiklós
SZÓCS ZOLTÁN, Gyergyószentmiklós
SZÉKELY MELINDA, Gyergyószentmiklós
DEÁK ESZTER, Homoródszentpál
GERÉD ESZTER, Homoródszentpál
KULCSÁR TÍMEA, Csíkszereda
MARTON ANDREA, Marosvásárhely
ORBÁN ZSÓFIA, Marosvásárhely
SIKÓ BEÁTA, Marosvásárhely
KIS CSENGE, Ákosfalva
MAGYAROSSY NOÉMI, Ákosfalva
ENGEL BOTOND, Nyárádszereda

Orbán Ferenc illusztrációs pályázata

JÁNOS-SZÉLL DÁVID, Csíkszereda
STANCIU TÍMEA, Sepsiszentgyörgy

Dicséretet és egyéves Cimbora-előfizetést nyertek a rajzpályázaton

Csíkszereda – BARTIS BÁLINT, CSIBY GINDELE
REBEKA, ONODI FRUZZINA NÓRA
Kézdivásárhely – AGYÓ RÓBERTA,
CONSTANDACHE ANDREA, KERESZTES ZSOLT,
SZABÓ ANDOR, SZÁVULY RÓBERT
Kolozsvár
SIMON ESZTER NÓRA

**Kérünk minden nyertest, hogy június 15-ig jelezze
részvételi szándékát a cimboramail@gmail.com címen.
Ekkor küldünk részletes felvilágosítást.
Az előfizetésekért szintén a fenti e-mailcímen
kell jelentkezni.**

CIMBORA – 2013. május-június, XXIV. évfolyam
Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10-15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimbora árát a Cimbora Alapítvány bankszámlájára várjuk:
Cont IBAN: RO14BRDE150SV01455331500,
BRD. Sf. Gheorghe, Fundația Cimbora,
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Bogdán László, Csillag István, Forrai Tibor,
Keszeg Ágnes, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,
Vetrő Bodoni Barnabás, Zsigmond Győző

A borítón Vetrő Bodoni Barnabás rajza.
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a sepsiszentgyörgyi Cimbora Alapítvány.
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában.

Szerkesztőség: Cimbora szerkesztőség, Szabadság tér 7 szám,
520055, Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com
Web: www.cimbora.net

TÁMOGATÓINK

Kovászna Megye
Tanácsa

Kovászna Megyei
Múvelődési Központ

Sepsiszentgyörgy
Város Tanácsa

RMDSZ KOMUNITAS
ALAPÍTVÁNY
TÁMOGATÓ AZ RMDSZ ÉS
A KOMUNITAS ALAPÍTVÁNY

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Nonprofit Zrt.

Tartalom

Cimbirodalom

FEKETE VINCE

Cincogósi Elemér *Verses meseregény*

Tizenötödik CIN ..... 4. oldal

JÓNÁS TAMÁS

Ahogy illik

Jó kis cigánymesék ..... 6. oldal

Kézfogás az irodalommal

Idéből kilógó verspillanatok

Weöres Sándor és Károlyi Amy ..... 9. oldal

A gyermekkor évszázadai

SZÓCS IMRE rovata

Regény és önéletrajz között – félúton ..... 12. oldal

Mesés Kalandok

KESZEG VILMOS rovata

Milyen meséket kedveltek a középkorban? .... 14. oldal

Időutazás az „átkosban”

NOVÁK CSABA ZOLTÁN rovata

A kommunista diktatúra bukása Romániában ... 15. oldal

Történetes történelem

EGRY GÁBOR rovata

Táncol a kongresszus, a hadsereg, a nemzet... .... 15. oldal

Szín-tér

VETRÓ BODONI BARNABÁS rovata

Pöttyös az egész világ!

A szín-téren: Yayoi Kusama ..... 18. oldal

Barangoló

KÓNYA ÉVA rovata

Mitológiai testvérpárok ..... 20. oldal

Családban marad ..... 21. oldal

Hogyan nézzünk filmet

SZÁNTAI JÁNOS rovata

Felnőtté válás, másként ..... 25. oldal

EDÓságok

GERGELY EDÓ rovata

Beszóltam neki ..... 26. oldal

Pad alatt

Cimbi naplója ..... 27. oldal

Hegyen-völgyön kul-túra

KÖLLŐ ZSOLT rovata

Látogatóban Csíksomlyón ..... 28. oldal

KIMENŐ Összművészeti Diákfesztivál

Tér közös alkotásra ..... 29. oldal

Szócsavargó

..... 32. oldal

Keresztrejtvények

..... 33. oldal

Cimbi képtára

..... 35. oldal

FEKETE VINCE

Cincogósi Elemér

- Verses meseregény -

TIZENÖTÖDIK CIN

Amelyben hőseink hőiesen szállnak Teringette irányába, de előtte még kikötik ejtóernyőjüket Tordon Borzon várfojánál

Ott hagytuk el hőseinket,
hogy gatyára vetkőztek,
fészek-ágból, pólójukból
varrtak, csomóztak, fűztek
egy jókora ejtóernyőt,
s alá ágból kosarat,
s mikor a szél kedvező volt,
hát rábízták magukat;
a sasfészek pereméről
„bátran”, szemük behunyva,
pont a világ tetejéről
indultak a nagy útra,
és nem láttak maguk előtt,
a kékségben egyebet,
csak a Teringette felé
mutogató hegyeket...
Alattuk meg, lent a mélyben,
amerre szem ellátott,
rettenetes erdőségek
terültek el, s hegyhátok
és hegycsúcok és mély völgyek,
s patakok azok mélyén,
rásokkal és halakkal,
és a hegyek meredélyén
hóspikás meg félelmetes
gleccserek, s egy förgeteg,
ami éppen lavinákkal
kősziklákat görgetett.
De a pelék előtt végig
csak az a kép lebegett,
hol a Terembura folyik,
s ahol a pelegerek
lakják mind az erdőségek
makkos fáinak odvát...
Addig szállnak, úgy gondolták,
percenettel sem tovább,
mert az ernyő, mi fölöttük,
mint egy nagy kas, lebegett,
lezuhan az inkább, minthogy
cserbenhagy két egeret,
s hát még ilyen hősokeket, kik
(most már bizton érezék)
hazaérnek azon nyomban,
bő óra, csak kéne még

egy nagy szél, mi ernyőjüket
odébb s odébb lendíti:

„Jóistenke, jó-e, most még
innen, ebből segíts ki!”

Csakhogy egyszer úgy megállott,
meg se mozdult már a szél,
félő volt, hogy a két pele
rögvest ottan földet ér,
s rettenetes sziklabércen
agyonzúzzák magukat,
soha meg nem találhatják
haza többé az utat.

Törték fejük, holtra váltan,
mi segíthet a bajon,

mi lehet, mi tovább viszi
innen őket, na vajon?

Úgy nézett ki Elemér is,
mint akit a jég veri,
cincinogott összevissza,
s potyogtak a könnyei,
mert az ernyő éppen zuhant,
fenyegetően lefelé,
Ágoston már mancsocskáit
arca elé betevé,
elkészülve bizony már a
a legeslegrosszabbra,

hogy most kaputt, nincsen kiút,
s a sziklákra toccsannak,
hattyúdálát kezdte éppen
elcincogva költeni,

mikor Elemér felkiált,
s mellén dobog ökle, ni:

- Jó barátom, tudod, mi lesz
e veszélyből a kiút? -

s akkor gyorsan, teli szájjal
jó nagyot felfelé fűjt,
s hát azt a réz mángorlóját,
meglódult az ernyőjük,
mikor ketten is lehelték,
hogy csak kitelt belőlük,
és az ernyő kezdett megint
emelkedni, suhanni,
s hogyha jobbra akartak ők

térni, jobbra fűjtak ki
jó nagyot, úgy egyet-kettőt,
vagy ha balra, balra hát,
és amikor emelkedni,
akkor felfelé fűjták;
később aztán elég volt már,
hogy az egyik „dolgozott”
felfűjta az arcocskáját,
nagyokat sóhajtozott,
addig mellette a társa
kormányozott egy nagy rúddal,
irányította a hajót,
és bizony már haszonnal.

És egyszer csak, Uramisten,
hát előttük mit látnak,
falak váltak ki a ködből,
csupasz falak szikráztak,
s emelkedett ki elébük
egy hatalmas valami,
tornya száz volt, s rajta ablak
ezer is tán, s hallani,
mint csikorog legtetetjén
bádogból egy szélkakas,
s hogy alatta tölgyfaajtók
csekély zsírtól csuklanak,
minden tornyán piros sipka
nézett rájuk vidoran,
olyan, mint a Mikulásé
decemberben, pont olyan.

És a vaskos falak mögött,
bent e nagy-nagy kastélyban,
mert kastély volt, bizony-bizony,
hitted volna, estély van,
olyan hangok, szuszogások,
topogások, szóbeszéd
szűrődött ki bentről, mintha
most cserélnék a zenét,
s várakozna sok-sok ember,
hogy egy dallam megszólal,
s uccu neki, gyorsan ropni,
ugra-bugra tempóval.

No, de szó se ilyesmiről,
nem volt ottan báli nép,
csak egyetlen úr lakta a
komor kastély sok termék:

– Tordon Borzon! – kiált Eli –
e kastélynak az ura,
s neki van a nevelt lánya,
Tordon Borzon Laura.

Gyomra korog Tordon úrnak,
s visszhangozzák a falak,
mert üres most ez a kastély,
s a termei konganak.

Csak egy szoba, a toronyban,
ahol leánya lakik,
itt találunk, rajta kívül,
e hajlékban valakit.

– Gyorsan – szólott Elemér a
„sóhajtozó” társának,
és hogy „Pihenj!”, mert kikötnek,
s itt egy kicsit várának.

Dobta is a horgonyt hamar
a vár egyik fokára,
s mászott a kötélén által,
s ugrott ki nemsokára,
s közben pedig kiabálva
mesélte el Elinek,

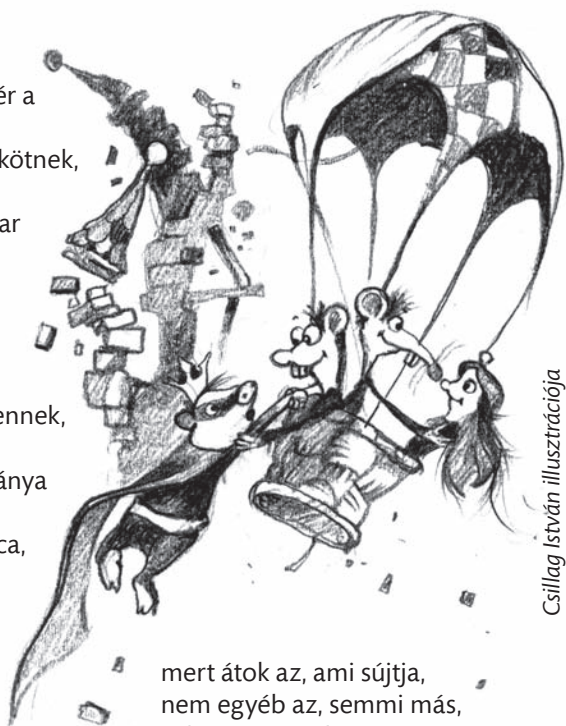
hogy innen ők el nem mennek,
míg a lányt nem leli meg:

– Tordon Borzon nevelt lánya
csodálatos teremtés,
kék szeme van, nemes arca,
szája picit, kerek és
finoman szól, s fölösen ő
egyáltalán nem beszél,
az is igaz, nincs is kivel,
mivel magányosan él;
ki alig jár, nem is mehet
közelre, se messzire,
Tordon Borzon nem engedné,
és rábízni sincs kire...

(– Majd ha aztán... jön a kérőd,
s megfelel hét próbámnak,
akkor tiétek e kastély,
s én beállok szolgának,
tiétek a pincék mélyén,
ládákban az aranyak,
s mind tiétek itt egészen,
amim nekem még maradt,
csak az ádá az korogásom
viseljétek el nékem,
meghúzódok egy kamrában,
s elélek ott félpénzen –
mondogatta Tordon Borzon
Laurának, szegénynek,

aki váltig hajtogatta:
– Honnan, milyen legények?)

Tordon Borzon most is ott ül,
s gyomra kordul akkorát,
hogy a vidék belerendül,
s visszhangozzák a szobák,
hull a vakolat is fentről,
zörögnek az ablakok,
csattognak a tölgyfaajtók,
s döndül a mély egy nagyot.
Nem csodálnánk, hogyha ekkor
zápor jönne, villámlás,

Csillag István illusztrációja

mert átok az, ami sújtja,
nem egyéb az, semmi más,
soha jót ő ne ehessen,
elég súlyos baj, amin
nem segít már semmiféle
ír, kenőcs, sem vitamin.
Így kínozza régóta már
ez a súlyos nyavalya,
hogy a gyomra kordogáljon,
s ne tudják, hogy mi baja;
s míg az átkot fel nem oldják,
így kell tengni-lengnie,
szörnyű sors és hétepcsétes
titok s homály lengi be.

Nosza, beugrott most Eli
pont az első toronyba,
ahol kicsi Laurácska
volt a palota foglya,
és ahogyan odaugrott
rögvest arcon csókolta,
rögtön ölébe is kapta

s máris az utat rőtta,
gyorsan vissza, a hajóhoz,
vitte kincsét, Laurát;
nagyot rittyent körülöttük,
és hát lássatok csudát,
hogy az átok feloldódott,
zengett belé a világ,
füstöt fúj és lángot égett,
folyékony lett, mi szilárd,
dőltek a falak is össze,
míg futottak, előttük,
ami hátul maradt, minden,
olvadt is el, mögöttük,
szerencsére hamar értek
a kikötött hajóhoz,
beugrottak, visszanéztek,
s hát valaki hahó!-hoz,
nem volt az más, aki futott,
Tordon Borzon úr loholt,
beugrott hát ő is gyorsan
a kosárba azonmód,
suhantak is tovább rögtön,
nem is százzal, ezerrel,
ahogy a tüdejük bírta
s az ernyő a teherrel.

Teringettén szép csendesen
leszállott az este már,
óvatosan a nyomában
érkezett egy csendes ár,
csendes árral jött egy hajó,
toldott-foldott nagy ernyő,
kosarából a négy hősünk
nehézkésen eléjő,
ropogtatják csontjaikat,
nyújtózkodnak, forognak,
nézelődnek, keresgélnek,
hát hogy mihez is fognak...
Nem kell várni nekik ottan,
állingálva, tétlenül,
mert az erdő fái közül
sok rokon előkerül,
örvendeznek, ölelgetik
mindenüket csókolják,
tetejébe örömben
ezt a nótát dalolják:

*Volt egyszer egy cin,
volt egyszer egy cin-cin,
volt egyszer egy cin,
volt egyszer egy cin-cin,
cin-cin-cin, cin-cin-cin,
cin-cin-cin, cin-cin-cin,
cin-cin!*

(Vége)

JÓNÁS TAMÁS

Ahogy illik

Jó kis cigánymesék

Toboznak, Tasónak

Főfelsége kincses ládája

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szép, nagy család. Három fiú, egy lány és egészséges, fiatal anyjuk és apjuk. Szegénységben éltek, ahogy illik. Egy nap híre kelt a faluban, hogy a közeli, végtelennek tűnő erdőkben eltévedt a király, de ha már eltévedt, el is pusztult: behajtott az aranyhintójával egy mélységes pocsolyába, amiből még a táltos paripái sem tudták kihúzni, odaveszett a király is, a hintaja is, valamennyi drága lova, kísérője egytől-egyig. És a hintóban a hatalmas láda kincs, amit éppen egyik várából a másikba szállított volna főfelsége. Ahelyett, hogy maradt volna otthon nyugalomban a gyerekeivel és kelekótya udvari népével.

Az apa elindult, hogy megszerezze az elveszett kincset, s szétosza a szegény falu lakói között. De alig lépett be az erdőbe, fává változott. Várták otthon a gyerekei, a felesége, csak nem érkezett meg. Az anya meglátta álmában, hogy mi történt az urával, s szólt a gyerekeinek, hogy mentsek meg, és hozzák haza az apjukat. A legkisebbet küldte először, mert azt szeretete a legjobban a férje. A csepp gyerek, alig lehetett hat éves, bement az erdőbe, rögtön megismerte fává változott apját, s értette a szavát is. Ahogy fújta a szél, úgy rezegtek a fa levelei, hogy kiértette belőle: kéri az apja, hogy rángassa ki a földből a gyökereit, csak úgy változhat vissza emberré. A kisfiú próbálgatta, de nem sikerült neki, nem volt még elég erős. Nagy szomorúan hazament, mondta az anyjának, hogy s mint járt. Az anyja megsimogatta, leültette a lócára, zsíros-cukros kenyeret, langyos tejet adott neki, ne bánkódjék.

Elküldte akkor a középső fiát, tegye próbára ő is magát: hozza haza az apját. A középső fiú elindult, de ő már alig találta meg a fát, nem úgy nézte az erdőt, ahogy a legfiatalabb testvére. S amikor meg is találta a fává változott apját, félreértette annak a beszédét: azt értette, hogy tördelje le a gallyait, csak úgy változhat vissza emberré. Elkezdte hát nagy szorgalommal tördelni a gallyakat. Hiába nyekergett, nyögött az apja, hogy az édes Isten kegyelmes szerelmére hagyja már

abba, lábát, karját töri, haját szaggatja, a középső fiú úgy értette, hogy csináld csak, fiam, csináld. Míg az apja meg nem unta, s egy gallyal úgy arcon nem csapta, hogy messzire repült a középső fia. Elszégyellte akkor magát a gyerek, hazasomfordált, s elmesélte anyjának, hogy s mint járt. Az anyja megnyugtatta, a padlásfeljáró lépcsőjére ültette, megsimogatta, adott neki mustot, kenyeret meg kolbászt, ne bánkódjék.

Elküldte akkor a legnagyobb fiát, erősen reménykedett benne, hogy majd ő hazahozza a férjét. El is ment a fiú. Várták egy napot, két napot, három napot. A negyediken érkezett haza. Már messziről látták, hogy nem egyedül jön, örvendeztek nagyon, hogy végre újra megvan az apjuk. De nagy volt ám a csalódás, mert nem az apját hozta haza, hanem egy másik embert, aki szintén fává változott, még vagy húsz évvel korábban. De a legidősebb fiú azt gondolta, az apja lehet, igaz, hogy nem hasonlít rá, de mit tudta ő, hogy változik meg egy ember, ha egyszer fává változik, aztán meg vissza. A huncut ember meg úgy örült, hogy végre újra ember lett, hogy az apjának hazudta magát. Na, az asszony kiverte a házból az idegent. A legidősebb fiát leültette az asztalhoz, bort, puha őzhúst adott neki enni, hogy ne vádolja magát, s hosszasan simogatta a fejét, ne bánkódjon.

Akkor aztán előlépett a legidősebb gyerek, a lány, hogy akkor ő majd hazahozza az apát. Kikérdezte a legkisebb fiút, hol találta meg a fává változott apjukat. Kikérdezte a középső fiút, hogyan kell kiszedni a fát a földből, mi a módja. Kikérdezte a legidősebbet, hogyan válhat ő is olyan erőssé, hogy ki tudja emelni a fát gyökerestül, bántódása ne essék az apjának. Akkor pár hónapig csak evett, ivott, dolgozott keményen, hogy megerősödjék. Közben hallgatta az udvari fákat, tanulta a szeleket, beszélgetett a földdel, hogy megértse majd a fává változott apját, ha rátalál. Amikor elég erős lett, és már igen jól értette a levelekkel beszélő, szélfútta fákat, elindult az erdőbe az apjáért.

Várták az első napon, várták a másodikon, egészen hét évig várták. Már azt hitték, odaveszett, amikor egy nyári reggelen nagy csapat, tíz ember állított be az udvarra. Középen állt a lány, aki addigra gyönyörűséges asszonyként cseperedett, csak úgy lángolt a fekete haja a szélben. Mellette állt az apja, kicsit megöregedett, de még kackiás volt a bajusza, egyenes a tartása. És ott állt hét csepp kisfiú is, mind a lány gyerekei, mert az erdőben megmentett egy másik fává változott fiút is, egy sudár cigánylegényt, s annak minden évben szült egy-egy gyereket. A sudár-sukár fiatal apa tartotta a király kincsesládáját. Hej, de nagy volt az öröm! Meglett az apa, meglett a lány, lett neki férje, s már hét fia is volt! Akkor fogták magukat, a nagy ölelkezés után szétosztották a faluban a kincseket. De nem ám egyformán, nagy bolondság lett volna. Volt, akinek nagyobb volt a szüksége, annak több aranyat adtak. Akinek kisebb, annak kevesebbet. Boldog volt az egész a falu! Talán még ma is boldogok.

Ezt a falut Csernelynek hívják. Keressétek meg a térképen, gyerekek! Ott érdemes élni.

Vetró Bodoni Barnabás illusztrációja

A kopasz kecske

Élt egy kopasz kecske, és annak egy hosszú szőrű ura. A kopasz kecskének nem lehetett gyereke, sírt is miatta éjjel-nappal. Az ura, hogy enyhítse felesége bánatát, a szomszéd faluból, ahol éppen nyolc kis kölyköt szült egy kiskutyá, ellopott négyet, hogy azért még az ebanyának is maradjon elég, és egy hajnalon a kopasz felesége mellé csempészte a vaksikat, s lelkesedve ébresztette párját:

– Csoda történt, asszony, szültél az éjjel négy lurkót!

A kopasz kecske álmélkodva ébredt, azt hitte, káprázik a szeme. Csodálkozott a gyerekein, furcsák voltak, kutyául vinnyogtak, de hamar örülni kezdett: ha ilyen gyerekekkel áldotta meg az Isten, hát ilyeneket fog felnévelni. Hamarosan sajátjaiként szerette a cseppnyi jövevényeket. Próbálta őket szoptatni, de teje természetesen nem volt.

Szamócaival, gombáival etette hát a kölyköket. Nem furcsa, hogy édes, szelíd kutyák lettek egy idő után.

Elnevezte őket Nappalnak, Éjszakának, Hajnalnak és Alkonyoknak. Alkony volt a legerősebb, Hajnal a legszebb, Éjjel a legokosabb és Nappal a legravaszabb. A kopasz kecske, hogy meg tudjanak élni valamiből, megtanította őket lopni. Nappal kileste, kitől mit lehetne elemelni, Éjjel

kitalálta, hogy hogyan, Hajnal elvakította a tulajdonosokat, Alkony pedig, amíg a többiek vakoskodtak, elemelte a dolgokat. Ételt, italt loptak, soha semmi mást. Kopasz kecske mértékre intette a gyerekeit: mindig csak annyit és akkor lopjanak, amire feltétlenül szükségük van.

A gyerekek becsületesen éltek, dolgoztak. Úgy tűnt, semmi baja nem esik boldogságuknak, amikor egy napon a hosszú szőrű apjukat elkapta egy ember, levágta és megette. Az embernek tizenhét gyereke volt, azoknak is enni kellett, hamar meg kellett érteniük, hogy nem történhetett másként: a hosszú szőrű kecske a lehető legjobb helyre került, tizenhét éhes gyerek hasába. De a kopasz kecske nagyon magányosnak érezte magát onnan. A felcseperedett négy kutyafi naphosszat kóborolt a falvak között, kecskéül beszéltek, de kutyául mozogtak és szagoltak, feleséget kerestek maguknak, s nem telt el egy év, mindegyiknek akadt is szerelme, magára hagyták bánatos anyjukat. Kopasz kecske mit tehetett mást, a fiai után ment, a szomszéd faluba, s elkezdett úgy viselkedni, mint a kutyák, hogy befogadják maguk közé az állatok, új családja legyen.

Egy napon a faluba gonosz király érkezett. Sanyargatta a népét, azok meg egy idő után megunták, s el-

Cimbirodalom

kergették a kegyetlenkedő királyukat, s ő meg éppen abba a faluba menekült, ahol a kopasz kecske élt négy kutyagyerekével. A király csak nem tudott megváltozni: egy ideig meghúzta magát, de aztán előjött belőle királyi vére, és elkezdett parancsolgatni, megváltoztatni a falu szokásait, egyre többet szenvedtek tőle az emberek. Nem engedte meg például, hogy az emberek rendes vödörben húzzák fel a vizet a kútból, megparancsolta, hogy minden vödörnek lyukasnak kell lennie, így aztán mire az emberek kiemelték a kútból a vizet, a vödrök már félig üresek voltak, s amire hazavitték, alig maradt a vödör aljában néhány pohárnyi víz: sem főzni, sem fürödni nem tudtak egykönnyen a népek. Éhesek és bűdösek lettek egyhamar valamennyien.

Kopasz kecske orrát csavarta a bűz, elhatározta, hogy rendet tesz. Megkérte fiait, hogy tegyenek igazságot a falu népe és a maguk nyugalma érdekében. A jól nevelt, engedelmes fiak tették is, amit anyjuk kívánt tőlük. Először kilopták a király szemét. De a megátalkodott még vakon is tovább parancsolgatott, sőt, nagyobb, erősebb lett a hangja, még félelmetesebb volt, mint valamikor. A kopasz kecske bánatosan mekegett, ilyen ebadta királyt ki látott már a világon?

Vetró Bodoni Barnabás illusztrációja

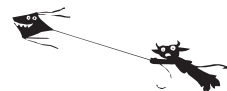
Másodsorra a fiai lelopták a füleit. De ez sem segített. A király olyan süket lett, mint az ágyú, de süket-ségében még erőszakosabb és hangosabb zsarnok lett belőle, hiszen maga sem hallotta, miket parancsolgat. A falu népe közben még éhesebb, még bűdösebb lett. Kopasz kecske megint megkérte a fiait, hogy lássák el a gonosz király baját. A fiai akkor kilopták a király nyelvét. A király azonban az asztalt kezdte verni, beszélni már nem tudott, hát a falu harangját rángatta reggeltől estig, nem hagyta békén a szelíd falu lakóit, folyamatosan parancsolgatni akart. Mivel már beszélni nem tudott, írásba adott mindent, s katonáival minden reggel széthordatta a parancsot, minden házba jutott egy-egy írás, s a falu lakóinak azt kellett tenni, amit a bolond király akart, ugyan egy akaratának sem volt értelme, se haszna...

Mit volt mit tenni, a kopasz kecske elhatározta, hogy majd ő leckézteti meg a gonoszszágot. Kiásta a földből hosszú szórú ura csontjait, szórét – hiszen azok a halál után is megmaradnak, minden sírban ott van minden halott szőre, csontja. Magára borította a szórt, a csontokat felragasztgatta a hátára. Úgy nézett ki, mint egy mamutsárkány. Maga mellé vette gyerekeit, s öten indultak a király elé.

Amikor megérkeztek a király elé, elkezdtek neki beszélni. A kopasz kecske éktelen haraggal mekegett, a szamócán nevelkedett kutyagyerekek kedvesen ugattak a király négy oldalán. Hiába menekült északnak, onnan Nappal, hiába menekült délnek, onnan Éjszaka, hiába menekült nyugatra, onnan Hajnal, s hiába menekült keletre, onnan Alkony állta útját. S amikor leguggolt, hogy beleássa magát a földbe, kopasz kecskébe botlott, annak mamutszórét érintette meg, s a hátán kiálló csontokat, és elképzelni sem tudta, mi történik vele. Azt hitte, a pokolba került. Úgy megijedt, hogy egész életére elcsendesedett, s vacogva várta, mikor kezdi el az ördög őt kifőzni, nagy kondérban, ahogy az összes gonosz, erőszakos királyt szokták a pokolban.

Megnyugodott a falu népe. Kopasz kecskét megtették királyuknak, akinek ugyan egyetlen mekegését sem értették, de szelíd mekegés volt, nem félt tőle senki. A négy kutyát pedig a falu négy szélére költöztették, építettek nekik kacsalábon forgó kutyaólat aranyból, gyémántból. Szarvashússal, őzzel, tyúkkal etették őket. S attól kezdve nyugodt Éjjele, Nappala, Hajnala, Alkonya volt a falunak. S van mind a mai napig.

Csernely ez a falu. Keressétek meg a térképen, gyerekek. Ott érdemes élni.

Időből kilógó verspillanatok

Márciusi lapszámunkban Szilágyi Domokosról és Hervay Gizelláról írtunk ebben a rovatban, egy olyan egykori házaspárról, amelynek mindkét tagja remek költőként ismert, ráadásul mindketten a magyar gyermekirodalomban is bizonyítottak írásaikkal.

Tekintsünk még szét ugyanilyen szemszögből a magyar irodalmi prérin, ebben a lapszámunkban is. Szinte kínálkozik, hogy az idén kerek évfordulós **Weöres Sándort** és ugyancsak kiemelkedő irodalmi alkotást létrehozó feleségét, **Károlyi Amyt** hozzuk ezúttal közelpébe számotokra.

Weöres Sándor egy évszázaddal ezelőtt, 1913. június 22-én született Szombathelyen. (Családnevének ejtése, mint bizonyára tudjátok, úgyhogy most csak emlékeztetünk benneteket erre: Vörös.) Költő, műfordító, drámaíró, 1989. január 22-én hunyt el Budapesten.

Már gyermekkorában, a családi környezetből adódóan, számottevő műveltségre tesz szert. 15 éves, amikor először közöl egy szombathelyi folyóiratban, és egy ugyanakkor írt versét nem kisebb alkotó, mint Kodály Zoltán zenésíti meg.

Jogi, majd bölcsészti tanulmányokat végez, 1939-

ben a vers keletkezéséről szóló dolgozatával (*A vers születése*) doktorál. Dolgozott könyvtárosként is, az irodalmi munkásságát elismerő díjak nyomán több utazást tett Európában, illetve Kínában és az Amerikai Egyesült Államokban is járt. Munkássága nem volt zökkenőmentes, a politikum részéről a '40-es évek végén, az '50-es évek első felében támadások érték világszemelete miatt, jó néhány évig nem is közölhetett bármit, csak gyermekversei és műfordításai jelenhettek meg, előbbiektől (lásd például *Bóbita* vagy *Ha a világ rigó lenne* című köteteit) egész generációk ízlelték meg a vérbeli költészettel való találkozás örömét.

Összetett, gazdag életművéből nehéz kiemelni valamit, hiszen például lírájának egészét jellemzi a nagyfokú dallamosság (rengeteg alkotását, főként gyermekverseit, meg is zenésítették) – lásd például: *Magyar etűdök*, *Rongyszőnyeg* –, a kivételes formaérzék, a szerepvers iránti erős vonzalom, a műfajok és a folklór alapos ismerete, a különböző, főként ősi kultúrák iránti értő, elemző, filozófiai érdeklődés is sajátja alkotásának, amelyet ma is gyakran idéznek meg és fel, mondanak és értelmeznek olvasók és irodalmárok egyaránt a magyar nyelvterületen. Nyugodtan elmondható róla: a magyar líra egyik legjelentősebb, maig hatást gyakorló stílus- és játékmestere.

Weöres 1947-ben költözött Pestre, és elvette feleségül Károlyi Amyt (polgári nevén: Károlyi Mária), aki szintén költőként és műfordítóként vált ismertté.

Károlyi Amy 1909. július 24-én született és 2003. május 29-én hunyt el Budapesten. Végzettsége szerint magyar–német szakos tanár volt, de a két nyelv és irodalom mellett történelmet is tanított. 1939-ben közölt először. Angolból, franciából, németből fordított, többek között Emily Dickinson írásait.

Életművének jelentős részét képezik a gyermekeknek szánt versesköteteket, amelyek közül többet férjével együtt írt (például: *Tarka forgó*, 1958; *Hetedhét ország*, 1975).

A következőkben Weöres Sándor és Károlyi Amy verseiből készült összeállítást olvashattok. Döntsetek el ti, „beszélgetnek-e” ezek az írások egymással valamilyen szempontból, mint – mondjuk – házastársak egymás között, egy csendes délutánon...

WEÖRES SÁNDOR

Önarckép

Barátom, ki azt mondog, ismeresz engem,
nézd meg szobámat: nincsenek benne díszek,
miket magam választottam; nyisd szekrényemet:
benn semmi jellemzőt sem találsz.

Kedvesem és kutyám ismeri simogatásom,
de engem egyik sem ismer. Ócska hangszerem
rég megszokta kezem dombját-völgyét,
de ő sem tud mesélni rólam.

Pedig nem rejtőzöm – csak igazában nem vagyok.
Cselekszem és szenvedek, mint a többi,
de legbenső mivoltom maga a nemlét.

Barátom, nincs semmi titkom.
Átlátszó vagyok, mint az üveg – épp ezért
miként képzelheted, hogy te látsz engem?

Kettős én

A világvégi nagy bozót
elrejtí mindazt, ami volt.

A világvégi nagy bozótban
sajátmagamtól megfuttottam.

Keresném immár hasztalan
elfutott sajátmagam:

A bozótnak is vége van.

Örök pillanat

Mit málló kőre nem bizol:
mintázd meg levegőből.
Van néha olyan pillanat
mely kilóg az időből,

mit kő nem óv, megőrzi ő,
bezárva kincses öklét,

Csillag István rajza

jövője nincs és múltja sincs,
ő maga az öröklét.

Mint fürdőző combját ha hal
súrolta s tovalibbent –
így néha megérezheted
önnön-magadban Istent:

fél-émlék a jelenben is,
és később, mint az álom.
S az öröklétet ízeled
még innen a halálon.

Canzone

Feleségemnek

Még nem tudom, hogy mennyi vagy nekem,
ó, hallgat még felőled benn a lélek,
mely fátylat von köréd, szerelmesem,
s még nem tudom, hogy néked mennyit érek,
jósorsodat hozom, vagy tán halálom
arany s gyémánt díszét, még nem tudom:
új, mézes fájdalom
indái közt nehéz utat találnom.

Csak azt tudom, hogy társra sose várt
az én szívem s lettél egyszerre társa,
elvéve tőle életet s halált,
hogy visszaadd másféle ragyogásra;
hol bennem erdő volt: dúvad- s madár-had
hazátlan csörtet villámtűz elől;
és kunyhóm összedől,
ha benne otthonod meg nem találtad.

Csak azt tudom, hogy hajlós testeden
szinte öröktől ismerős a testem,
fejemenk fészke ott a kebleden,
s nem szégyen, ha előtted könnybe estem,
semmit se titkolok s ős-ismerősen
jársz vad, töretlen Tibet-tájamon,
imbolygó száanalom,
vagy éji égen csillagkérdező szem.

A megtépett ideg, e rossz kuvik,
szemed nyugodt kék mécsét megtalálja;
kicsinyke úrnő, térdedhez buvik
s elszunnyad az érzékiség kutyája;
és benn a Fénykirály, az örök ember,
még hallgat, tán nem tudja szép neved,
s nem mond itéletet,
így vár piros ruhában, szerelemben.

KÁROLYI AMY

Mély

Meredek-e vagy maradék,
mikor önnön mélyembe látok.
Saját mélyemtől visszahökölök,
mint lenti vonzástól
a sziklajárók.
Az égtájakra rábízhatod magad.
Mi egyszer dél, az mindig dél.
És mindig északi az északi szél.
Megcsal a közel: sötét kísértet,
saját árnyékod
rajtad lépked.

Madár

Mert nem a madár formája a fontos,
de a röpte,
hegyen-völgyön át
tehozzád jötte.
Az ív mit leír
szemed távolában,
az ívben veszed észre, hogy madár van.
A lombok közti suhanás,
a rajz az égen,
jön és megy vers dallama-képpen.

Pillanat

Két lélegzet közt,
két hullám közt, mikor a tenger lélegzetet vesz,
amikor átereszt a túlsó partra
most, most ugorj, itt van a pillanat.
S ha átjutottál a szoroson
ugrik utánad vadállat lesből
az emberevő habzó őselem,
s a visszafele pillanatot várja,
türelmesen,
hogy elkapja az őt kísértő embert.

Mű

Az alkotó pihen.
De rázkódik a mű.
Földet gördít és köveket,
rozsdás szöveget és szöveget.
Lehajtott fejjel bandukol
a kékség sivatagaiban.
Mint toll-fosztásnál a toll.
Pehellyé alakul,
emberré válik múlhatatlanul.
Az alkotó pihen.
A mű alakul.

Zsoldos Z. Csaba összeállítása

Regény és önéletrajz között – félúton

Régvolt gyermekkorok emlékeit felkutató utazásunkban elérkeztünk a 19. század második feléhez.

Selma Lagerlöf Nobel-díjas svéd író nő nevét leginkább a Nils Holgersson csodálatos utazása Svédországban című, lélegzetelállítóan izgalmas meseregénye tette ismertté, amely eredetileg földrajz-tankönyvnek íródott. Valószínűleg azóta sem született ennél izgalmasabb tankönyv, olyan, amit érdemes lett volna a világ számtalan nyelvére lefordítani. Lagerlöf élete alkonyán megírta emlékezéseit. Ezekben gyermekkoráról is mesél, amely a csendes, romantikus szép morbakkai udvarházban és környékén telt.

A második szövegrészlet **Jules Renard** francia író önéletrajzi regényéből való, pontosabban legismertebb, legnépszerűbb művéből, amelynek eredeti címe Poil de Carotte (szó szerint: Murokhéj, magyarul először és utoljára Csutak úrfi címmel jelent meg 1919-ben, itt Vereskének fordítjuk a főszereplő gúnynevét, amelyet vörös haja miatt akasztottak rá a családban) – ebben boldogtalan, szerethetőtől sújtott gyermekkoráról mesél.

Ez a két szöveg sokban különbözik az eddigiek során bemutatottaktól. Selma Lagerlöf úgy próbálja megírni gyermekkorát, hogy közben szinte kiiktatja a történetekre felnőtt fejjel visszaemlékező narrátor hangját. Jelen időben, gyermeki látásmóddal, gyermekesen élénk és csapongó fantáziával mesél. Gyakorlatilag végsőkig feszíti az önéletrajz műfajának kereteit az önéletrajzi regény irányába – de még megmarad az önéletrajz területén. Ezzel szemben Jules Renard a Vereskében nem emlékiratot ír, hanem regényt... vagy inkább elbeszélésfüzért. A neveket nem a valóságból meríti, hanem kitalált neveket használ. Ő is jelenidőben mesél, akár Selma Lagerlöf, de csiszolja, tömöríti a gyermekkori (többnyire fájdalmas) élményeket felidéző történeteket. Míg a svéd író visszaemlékezéseiben a szépség és a szomorúság, az öröm és a fájdalom olyan szeszélyesen váltakoznak, mint az áprilisi időjárásban a zivatar és a napsütés, Jules Renard elbeszélésében a szomorú, már-már nyomasztó hangulaton csak alig dereng át valamicske öröm, mint tetőcserepek között a napsugár egy sötét padláson.

Herrestad

SELMA LAGERLÖF: Amikor én kislány voltam. G. Beke Margit fordítása

Selma Lagerlöf 1881-ben

Herrestad is pompás hely, szívesen megyünk oda is Noreen bácsihoz meg Emilia nénihez és az öt Noreen gyerekhez. Tulajdonképpen nincsenek is rokonságban velünk, csak Wallroth bácsiékkel Gordsjön, de az igazán mindegy.

A ház majdnem olyan előkelő, mint Gordsjön. Fehér ez is és emeletes, palatetős, a szalon is legalább akkora. De ipartelep nincs.

Leginkább azért szeretjük, mert a Fryken-tó mellett van, az pedig olyan komoly tó, hogy a térképen is megtalálhatjuk. Tizenkét kilométer a hossza, és a mélysége ugyanannyi, azt mondják.

A sötét fenyvesben sétálni külön érdekes mulatság, a sok lehullott tűlevéltől olyan síkos az út, hogy csúszkál az ember, akár a jégen. És van egy pár kopasz, lapos szikla a parkban, azokon meg leszánkózunk.

Noreen bácsi szép kis pavilont állíttatott nemrég a parkban, ott voltunk a felavatáson. Valódi üveglak van, és tapétás fala, de legjobban a padlót csodáltuk meg, azt ferdén összeillesztett, apró deszkákból csinálták meg, az ember azt hiszi, hullámokon sétál fel-le, nem

is mertünk táncolni rajta. És Noreen bácsi vicces ember, verseket ír, és azt játssza, hogy ő XIV Erik király.

Még viccesebb, amikor a legkisebb gyerek, Emilie Noreen játssza XII. Eriket, a bolond királyt. Ugrál, mint a bakkecske, és rázza a göndör kis fejét, mert hisz megörült. És azt mondja: – Az erdő nevemen szólít! De jaj, honnan tudja a nevemet? – És félelmetes hangon modja, hogy megjesszen bennünket. De olyan csöpp és aranyos, hogy inkább nevetjük.

Apja tanította biztosan, az is sokat mókázik a gyerekeivel, akár a mi édesapánk.

Van egy sziklahasadék is a parkban, a fala egész függőleges, úgy hívják: Medve-barlang, mert egy medve beleesett valamikor, és nem tudott felkapaszkodni a sziklán. Letelepszünk a szélén, egy hatalmas fenyőfa tövében, és azt játsszuk, hogy a medve még ott van a gödör fenekén.

Halljuk, hogy morog, és belevágja a körmét a sziklába, mert fel akar kapaszkodni, de mindig visszacsúszik.

Sok a gyalogszeder itt a herrestadi erdőben, az pedig sehol se terem másutt a környéken. Lehet, hogy a medvét is az csalogatta ide, azért pottyant a sziklahasadékba. Nem is csoda, mert a gyalogszeder nagyon finom.

Szeretem Herrestadot azért is, mert annyi érdekes dolgot mesélnek ott. Élt ott egy öreg anyóka, aki nem mert kilépni a házából, mert attól félt, hogy a rigók fölfalják. Meg egy fiatal asszony, aki boldogtalan volt, és vízbe akarta ölni magát. És a Kék Szoba arról nevezetes, hogy egy fiatal lány onnan, az ablakból látta, mikor a vőlegénye belefulladt a Fryken-tóba. Sokszor odaállok az ablakba, és látom a befagyott tavat és a fiút, amint korcsolyán közeledik, és egyszerre meghasad a jég éppen a lába előtt. De akkor elfordulok, a többit nem akarom látni.

A nyulak

JULES RENARD: Poil de Carotte / Vereske. Szőcs Imre fordítása

– Neked nem maradt sárgadinnye, mondja Lepic asszony; különben te sem szereted a dinnyét, akárcsak én.

– Hál' istennek, mondja Vereske magában.

Megmondják neki, mit szeret, és mit nem szeret. Elvileg csak azt szabad szeretnie, amit az anyja is szeret. Amikor a sajtra kerül a sor:

– Biztos vagyok benne, mondja Lepic asszony, hogy Vereske egy falatot sem fog enni belőle.

És Vereske azt gondolja:

– Ha már biztos benne, akkor kár is megpróbálni.

Azon kívül nem is ajánlatos. Meg aztán nincs lehetősége a legelképesztőbb vágyait is kiélni a saját különbejártú rejtékhelyein? A desszertnél Lepic asszony azt mondja neki:

– Eredj, vidd ki ezeket a sárgadinnyehéjakat a nyulaknak.

Vereske óvatosan lépkedve teljesíti a parancsot, erősen vigyázva, nehogy leejtsen valamit.

Amikor belép az ólba, a nyulak harciasan, előreszegett fülekkel veszik körül, mereven előrenyújtott mellső lábakkal mintha dobolni akarnának.

– Ohó! Lassan a testtel, mondja Vereske; egy pillanat, uraim, osztzkodni fogunk.

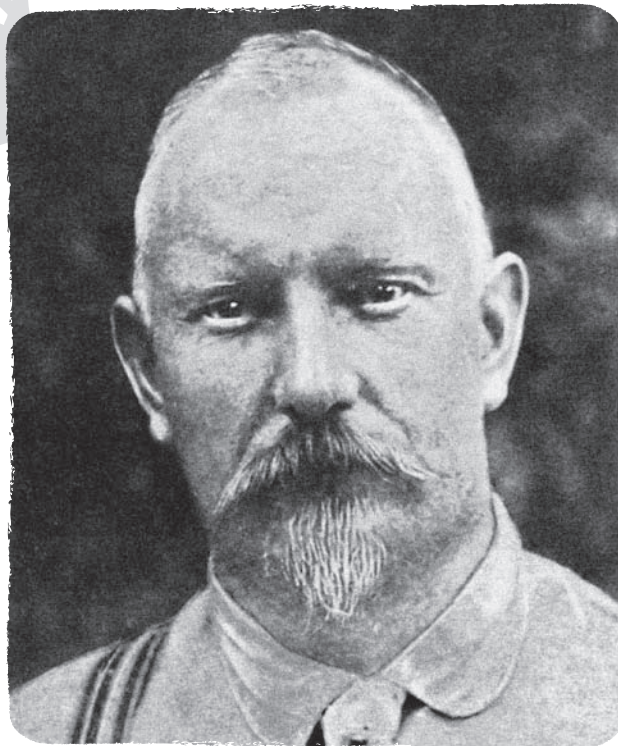
Előbb leül egy lerágott gyermekláncfűből, káposztatorzából, nyúlürülékből, mályvalapiból álló halomra, odaadja nekik a dinnyemagokat, a levét megissza ő maga: olyan édes, mint az édesbor.

Aztán kivájja fogaival az édes részeket, amelyeket a csa-

ládja meghagyott, ami lágyság még maradt a héjakon, és a zöldjét odadobja a körülötte csücsülő nyulaknak.

A tető ablaka csukva.

A délutáni napsütés átszűrődik a cserepek közötti résekben, és az ól hűvös homályába mártja sugarainak végét.

Jules Renard (1864–1910)

Milyen meséket kedveltek a középkorban?

Történelemórán megtanultátok azt, hogy Európa történelmében a középkor az 5–15. század közé eső időszak. Egy időben szokás volt *sötét középkornak* nevezni, mondván: a barbár és pogány népek megjelenése lerombolta a korábbi római civilizációt, a nagy járványok megtizedelték a lakosságot. Történelmi szempontból a Római Birodalom széthullása, a feudális államok (királyságok) létrejötte és egymás közötti hódító harcai, társadalmi szempontból a vándornépek hullámozása, pusztítása és letelepedése, vallási szempontból pedig a kereszténység hivatalossá válása és elterjedése, a keresztes háborúk és az eretnek mozgalmak sorozata jellemzi. A magyar történelem a honfoglalás (896) és a mohácsi vész (1526) közötti időszakot tekinti a középkornak.

Kíváncsiak vagytok, milyen meséket kedveltek a középkorban, az említett körülmények között? Olyan távoli időről beszélünk, amelyből csupán szórványos, többnyire szépirodalmi forrással rendelkezünk. Ezek szerint népszerűek voltak a szörnyetegtörténetek. Közülük több mese máig közismert. Az egyik történetben a család hét gyermekét egy szörnyeteg elrabolja. Sok év után születik meg a nyolcadik leánygyermek, aki felnő, és elindul megkeresni a testvéreit. Egy másik mesében a gonosz mostohaanya vagy testvér miatt a kislány elveszíti fél karját, és koldulásra kényszerül. Vándorútja során rátalál a királyfi, aki feleségül veszi. Amikor a lány megszüli a királyfiúkat, a gonosz bába félrevezeti a harcba lévő királyt, aki megparancsolja, hogy felesége hagyja el a palotát. A családtagok évek múltán egymásra találhatnak. Egy másik mese főszereplője egy hálás halott. Amikor a hitelezők nem akarják engedni egy holttest eltemetetését, a királykisasszony kifizeti a halott adósságát, s az elhunytat végső nyugalomra helyezhetik. Később a halott megsegíti a bajba jutott királykisasszonyt. A középkorban már mesét mondtak a halott családtag élet vizével történő feltámasztásáról, a megmentett állattól az állatok nyelvét megtanuló juhásziúrról, az átok miatt állat alakjában megjelenő vőlegényről.

A középkor másik kedvelt mesecsoportja az állatmese, a fabula volt. Az állatmesékről a mitoszkatatók azt feltételezték, hogy az állat alakú totemősök emlékét őrizték meg. Erre vezethetők vissza a vadásztársadalmakban az állatok leölésére vonatkozó tilalmak (tabuk), valamint a vadászat előtt és után elvégzett, az állatok szellemének kiengesztelésére szolgáló rítusok. Ez az ősi képzet két formában él tovább: az állatmaszkok használatában (pl. a téli kecskéj-

tékok), valamint az állatmesékben. Másrészt az állatmesék abból az ősi szemléletből erednek, amely a természetet emberi tulajdonságokkal ruházta fel, antropomorfizálta. Esetünkben az állatok is családi életet élnek, beszélgetnek, dolgoznak. A középkori állatmesék a korábbi, az ókori indiai és görög, valamint római hagyományt éltették tovább. A *Pancsatantra* című, szanszkrit nyelvű irodalmi mű a 2–3. századból származó indiai állatmese-gyűjtemény. Az ókori Görögország állatmese-írója Aiszóposz (Ezoposz) az i. e. 6. században; az ő fabuláit Pesti Mizsér Gábor és Heltai Gáspár fordításában olvashatjuk. Ezt a hagyományt dolgozta fel később a francia író, La Fontaine is. Az ó- és középkori állatmeséket Európában a könyvnyomtatás korában a kalendáriumok és a tankönyvek terjesztették el.

A fabulák legnépszerűbb szereplői a róka, a farkas, a medve, a nyúl, a teknőc.

A rókról szóló történetek a francia irodalomban verses eposzba szerveződtek. A Róka-regény (*Le Roman de Renart*) a 12–13. században született meg, Pierre de Saint-Cloud költő kezdeményezésére. A regény az idők folyamán újabb és újabb epizódokkal gazdagodott, egyre szövevényesebbé vált, s egyre inkább a középkor társadalmának jelképes (allegorikus) leírását és paródiáját látták benne. A szereplők a középkori társadalom egy-egy osztályát, közéleti szereplőjét képviselik: a farkas a vagyonos nemesség, az oroszlán a király, a teve a pápa. A regény cselekményét Szabics Imre a következőképpen foglalta össze: „A róka egymás után kísérli meg becsapni és rászedni Tiercelint, a hollót, Chantecler-t, a kakast és Tibert-t, a macskát. A nála gyengébbekkel szemben azonban sorozatosan alulmarad; a hollót is hiába sikerül lecsalnia a fáról, mikor már rávetné magát, az gyorsan elrepül. Ettől kezdve azonban a mese fokozatosan egy hősi-komikus eposzba vagy inkább eposz-paródiába megy át. A róka betéved Ysengrin, a farkas tanyájára, ahol, kihasználva a férj távollétét, szerelemre csábítja Hersen-t, a nőstényfarkast. A bosszúszomjas Ysengrin üldözőbe veszi a rókát, s máris a lovagi küzdelmek paródiáján derülhetünk. A rókának sikerül megtévesztenie ellenfelét, s elkerülnie annak bosszúját, mire a farkas panaszt tesz Noble királynál, az oroszlánnál. A király egybehívja az udvarnagyjait, véleményt kér a pápa követétől is, a tevétől, s megidézeti az agyafúrt bűnöst, valamint a panaszosokat. A királyi udvar és a bíróság azonban hiába várja a róka megjelenését, s amikor többszöri felszólítás után az mégis rászánja magát, hogy bírái elé álljon, szemérmetlenül becsapja őket. Az al-

Keszeg Ágnes illusztrációja

legorikus mese a »bíróági tárgyalás« beiktatásával felszínre hozza a korabeli feudális igazságszolgáltatás összes problémáját, ellentmondását és nehézségét; maga a tárgyalás pedig, a felfuvalkodott bírák fellengzőssége és üres szócséplése, a róka mesterkedései és jogászi csűrés-csavarása, a valóságos jogi procedúrák karikatúrája.”

A ravasz róka történetét a német és az angol irodalomban is feldolgozták. A magyar irodalomban Csilicsali Csalavári Csalavér néven ismerhették meg, családja tagjaival együtt, Móra Ferenc könyvének szereplőjeként.

Heltai Gáspár (kb. 1510 – kb. 1574) lelkész, író, műfordító, kolozsvári nyomdász. *Száz fabula* címmel jelentette meg Ezopusz magyar nyelvre átültetett fabuláit. Nem véletlenül épp a reformáció korában: a lelkészek a prédiációban gyakran használtak fel állatmeséket, hallgatóik tanítása, nevelése céljából. Az alábbi fabulát ebből a gyűjteményből választottuk. A Heltai Gáspár által használt szavak korának beszéd- és írásmódját érzékeltetik. A történet végén a fordító két tanulságot fogalmaz meg: nem jó a hízoló szavakra hallgatni; az ember ne legyen szószátyár.

Egy rókáról és kakasról

Egy éh [éhes] róka kezdte menni egy falu felé, hogy meglátná, ha valamit kaphatna enni. Mikor kezelt [közel] jutott volna a faluhoz, látta egy igen nagy szép kakast a sevényen ülni. És ahhoz menven, köszene néki szépen, és mondá: Jó kakas uram, jól ismertem az apádat. Bezzeg szép hangas szava vala; igen jó uram vala. Kérlek tégedet, mondj [énekelj] valami szép nótát. Hadd halljam, ha vagyon oly szép hangas szód, mint az apádnak. A kakas kevélységben esvén felhuzalkodék, és szárnyait vetni kezdte, és behunyván szömeit, kinyútá nyakát és a száját megnyitá, hogy egyet nagyot kukorítaná [kukorékoljon]. Azonközben oda szekék a róka, és megkapá a kakast, és vinni kezdé őtet az erdő felé. Meglátták azt a pórok [emberek, parasztok], és pálcákat ragadván, kiáltani kezdének: Jertek hamar! Ihol viszi a lator [tolvaj] róka a mi kakasun-

kat. Hallván azt a kakas, monda a rókának: Hallod-é, róka uram, mit mondanak a rossz pórok? Azt mondják: Ihol viszi a lator róka a mi kakasunkat. Mondd ezt nekik: Hazudtok, aggebek [gazemberek]! Mert nem a tő kakasotok, hanem az enyim. Megnyitá a róka a száját, hogy azt mondaná a póroknak, és azonközbe kiszalada a kakas a róka szájából, és egy fára felröpüle, és onnén kezdé a rókát megcsúfolni, mondván: Hazudsz, aggeb! Nem igazat mondasz, te lator! Nem te kakasod vagyok, hanem azoké a jámboroké vagyok. A róka bosszankodni kezdte, és első lábaival a száját verni, mondván: Ó, te gonosz száj! Ó, te csácsogó gonosz száj; mindéltig [mindig] akarsz kelepelni; mindenkoron vagyon valami mondásod. Ha most nem szóltál volna, nem vesztöttem volna el a jó ragadományt [zsákmányt], az igen jó kevér pecsenyét.

A kommunista diktatúra bukása Romániában

A múlt hónapban elmondtuk itt, hogy az 1980-as évek végére kiderült, a vezető kommunista állam, a Szovjetunió kifulladt, nem bírja tartani a lépést a kapitalista világgal, és hogy vezetője, Mihail Gorbacsov akarva-akaratlanul utat engedett Kelet-Európában a változásnak. 1989-ben így aztán sorra dőltek meg a kommunista rendszerek ezekben az országokban.

Romániában, Nicolae Ceaușescu vezetése alatt a térség egyik legkeményebb diktatúrája tombolt. Nemcsak a szabad véleménynyilvánítást korlátozták, az ország komoly áruellátási, energiaszolgáltatási gondokkal küzdött. Az üzletek előtt kilométeres sorok kígyóztak, a lakásokban, kórházakban szünetelt az áram- és a hőenergia-ellátás. Az emberek tűréshatára a végéhez közeledett. A romániai helyzet feszült volt, a robbanáshoz csupán egy szikra kellett. Ez végül az ország legnyugatibb városában, Temesváron pattant ki, a diktatúrával már korábban szembeforduló Tőkés László református lelkész személyében. A lelkész erőszakos kilakoltatása elleni szolidaritás 1989. december 16-án rendszerellenes tüntetéssé alakult át. A rendőrség és a hadsereg közbelépett, a tömegbe lőtt, elesetek a romániai forradalom első áldozatai. A temesváriakat azonban a karhatalmi erők brutális fellépése sem riasztotta vissza. A pártvezetés megpróbálta elszigetelni Temesvárt, úgy beállítani a történeteket, mintha huligánok rendbontása lenne csupán. A hírek azonban futótűzként terjedtek. Néhány

erdélyi nagyvárosban szintén rendszerellenes megmozdulásra került sor. Kolozsváron és Marosvásárhelyen december 21-én belelőttek a békés tüntetőkbe, sokan meghaltak, több tucatnyian megsebesültek.

A fővárosban a diktátor saját maga melletti szimpátia-tüntetés megszervezésével próbálkozott, de terve kudarcba fulladt. A kivezenyelt tüntetők a rendszer és vezetője ellen fordultak. A hadsereg és a karhatalmi szervek itt is valóságos vérfürdőt rendeztek. A tüntetőket ez sem riasztotta el, harcukat másnap, december 22-én folytatták. A diktátor számára a kegyelmezdőfést a hadsereg átállása adta meg. December 22-én a román hadsereg magára hagyta Nicolae Ceaușescut, aki helikopteren menekült el a pártszékházból. Később autóval folytatta a menekülést, de nem jutott messzire. A hadsereg fogságába került, majd néhány nap múlva kivégezték. A rendes bírósági tárgyalásokat mellőző kivégzés mai napig megosztja a közvéleményt. Egyesek elhamarkodottnak és megalapozatlannak tartják az ítéletet. A lövöldözés a diktátor futása után folytatódott még néhány napig. December 22-én az emberek az utcára vonultak a legtöbb városban. Így történt ez Szatmárnémetiben, Kolozsváron, Marosvásárhelyen, Székelyudvarhelyen, Sepsiszentgyörgyön, Csíkszeredában is. Az erdélyi magyarság megpróbálta visszaszerezni azokat a jogait és az őt megillető pozíciókat, amelyeket a diktatúra megvont tőle. A helyi kommunista vezetők egy része elmenekült. Helyüket forradalmi tanácsok vették át, amelyeket egységesen Nemzetmentési Frontnak neveztek. Ezekben a tanácsokban nagy szerephez jutottak a katonai vezetők, és jellemző lett az is, hogy egyre több helyen szivárogtak vissza olyan egykori kommunista vezetők, akik kevésbé voltak ismertek a szélesebb nyilvánosság előtt. Ez történt a fővárosban is, és nagyfokú feszültséget eredményezett. Az új vezetés elzárkózott egyes reformoktól és attól is, hogy elszámoltassa a diktatúra egykori kiszolgálóit: vezető katonák, politikusok, titkosszolgálat, rendőrség stb. Néhány magasrangú politikust és katonai vezetőt elítéltek, az egypártrendszer megszűntették, de a romániai forradalmat egyre több kritika érte. A legtöbb kifogás arra vonatkozott, hogy hiába került sor egyfajta intézményi átalakulásra, a régi rendszer emberállománya visszaszivárgott vagy el sem távozott a hatalomból.

1989 romániai decemberét illetően a vélemények a mai napig megoszlanak. Van, aki forradalomról beszél, mások államcsínyt emlegetnek, egyesek pedig „ellopott” forradalomról értekeznek.

Tőkés László házi őrizetben 1989 decemberében

Táncol a kongresszus, a hadsereg, a nemzet...

A bál és a tánc régtől fogva a társasági élet fontos pillanata. A felszabadult öröm és tobzódás világa, erről szól többek között a nagybajtót megelőző báli szezon is. A fizikai elégedettség, a mozgás és vele az önfeledt élvezetek (nem utolsó sorban az evés és az ivás) öröme mellett, mint jeleztük, a bál a társasági élet kiemelt eseménye is. Lehetőség, hogy a tágabb értelemben véve egy társadalmi közegbe tartozó, de egymástól azért különböző családok, emberek (arisztokraták és tehetősebb nemesek, nemesek és városi polgárok, tisztviselők és politikusok, és így tovább) összegyűljenek. A meghívás ténye maga is jelezte, elismerte minden korban, hogy valaki részese az adott, sokszor igen előkelőnek számító körnek.

A bál azonban nemcsak a családfő, hanem az egész család számára esemény volt. Együtt és egyszerre érintkezettek mindazokkal, akik családi kapcsolatra szóba jöhettek. A házasság egyik alapelve volt, hogy csak egyazon társadalmi csoportba tartozó, megközelítőleg egyenrangú fiatalok között jöhetett létre, egy időben viszont nem nagyon lehetett mindenkit fellelni. Bár természetesen a szomszédok, rokonok és barátok meglátogatták egymást, vadásztak, lovagoltak, teáztak vagy csak sétáltak, ezek a dolgok már ismeretséghez kötődtek. Ismerkedni viszont leginkább a bálban lehetett. Annál is inkább, hogy a szűkkörű találkozásokat szigorú szabályok szorították keretek közé, és a szülők, nevelőnők vagy gyámok sokszor árgus szemekkel figyelték, nehogy a fiatalok átlépjék az illendőség határait. Testi érintkezés szinte szóba sem jöhetett, és a beszélgetések minden pillanatát is kíváncsi fülek követték. Nem így a bálban, ahol a tánc, ha szabályozott formában is, de lehetővé tette mindezt. A párostáncok során férfi és nő térben is közel került egymáshoz – nem egyszer annyira egymáshoz értek, mint máskor soha –, és a párok felszínes csevegését éppúgy nem hallhatta más, mint a súlyos udvarló szavakat. S bár egy bálban illendő volt a legtöbb lánnyal táncolni, mégis itt kínálkozott lehetőség meglelni a jövőbeli kiválasztottat.

A 19. század a frivol, vidám és könnyed bálók évszázada (is) volt. A Napóleon utáni Európa jövőjét 1814–1815-ben eldöntő bécsi kongresszusra úgy emlékeztek, mint végtelen keringőzésre. A tánc azonban éppen ekkor lett egyre nemzetibb is. A parketten önfeledten mulató párok egyre több olyan táncot jártak, amelyet egy-egy nemzettel azonosítottak. És ehhez egyre divatosabb

Védegyleti bál a 19. században

lett a magyaros, lengyeles, romános öltözék is. A bálban nem csak szerelmek szövődtek, hanem – ha máshol nem, a szivar- és kártyaszobákban – politikai szövetségek és halálos ellentétek is (rossz nyelvek szerint nem egyszer csupán a kisasszonyok szép szemei miatt). Nemzetek, amelyek úgy érezték, hogy nem kapják meg, ami jár nekik – például saját jogrend, állam –, a táncparketten megmutathatták magukat. Így született meg például a palotás is, mint magyar nemzeti tánc, vagy 1851-ben, Brassóban, a Romana, egy néptáncokon alapuló tánc, amelyet később minden román bálon illet eljárni. (Ha nem tették, megróvó szavakat olvashattak az újságban.) De amíg a palotást úgynevezett magyaros ruhában járták, addig a Romanát táncoló hölgyektől elvárták a népi viseletet.

Ekkoriban a magyarokról is elterjedt, hogy igazi mulatozó, bálozó nemzet, kivilágos kivirradtig húzatja a cigánnyal, ha kell. Néha azonban nem csupán a magyar virtus, hanem még a szerelemnél és a politikánál is súlyosabb ügyek álltak egy-egy bál mögött. Amikor 1849 telén, farsangi időben a Görgey Artúr vezette honvédsereg a mai Szlovákia tehető városain keresztül vonult vissza, a parancsnok szinte egyetlen lehetőséget sem szalasztott el a bálozásra. Tisztjeinek moráljára ez jótékonyan hatott, a városi előkelőségek is örültek, az ellenség pedig láthatta, hogy a honvédek messze állnak a kétségbeeséstől. Így aztán, amikor Guyon Richárd csapatai a Branyiszközi-hágót rohamozták, Görgey éppen bálozott – alkalmat adva arra, hogy Jókai Mór az *Egy bál* című novellájában megörökítse mind a csatát, mind a táncot.

Pöttyös az egész világ!

A színtéren: YAYOI KUSAMA
(született 1929. március 22-én, Matsumoto
City-ben, Japánban)

„Amikor először New York-ba érkeztem, felmásztam az Empire State Building tetejére. Láttam ezt a hatalmas várost, megfogadtam, hogy egy szép nap majd meghódítom New York-ot és világhírré teszek szert. Ekkor a művészet iránti szenvedélyemmel óriási nagy kreatív energiák raktározódtak el bennem.” (Yayoi Kusama)

Vitathatatlan, hogy Yayoi Kusama a leghíresebb élő japán művész, egy legenda. Hatvan alkotói év van a háta mögött, ami alatt festéssel, szobrászattal, kollázssal, nyomatokkal, fotóval, videóval és dizájnnal egyaránt kísérletezett, mindig megtalálva a hangot környezetével. Nyolcvanon is túl pimaszul aktív, fantáziadús, nagyméretű festményekkel, pöttyművekkel és tükör-installációkkal lepi meg rajongótáborát. Eddig be nem mutatott darabokat is tartalmazó, hatalmas életmű-anyagot hordoztak körbe tőle a földkerekségen, a világ vezető

múzeumaiban, 2011-től napjainkig, érintve Madridot, Párizst, Londont és New York-ot. Ezek között egészen apró munkáktól a harmincegynéhány négyzetméteres environmentális művekig is található a közönség minden tagja magának valót, régi és új művet egyaránt.

Yayoi tízéves korától kezdett rendszeresen festeni, mert mindig is festő szeretett volna lenni. Anyja nem nagyon örvendett ennek, és megtiltotta neki, elvette felszerelését, mert háziasszonyt szeretett volna faragni belőle, akit majd elvesz egy gazdag férfi.

Yayoi lázadott, szabadulni vágyott. Az 1950-es években a fiatal vidéki nő Japánból az Egyesült Amerikába utazott, ami fölöttébb szokatlannak tűnhetett abban a férfiak által uralt korban és művészeti életben. Megállás nélkül dolgozott, mert hihetetlen erejű bizonyítási vágy hajtotta. Beutazta egész Európát, míg végül 1973-ban visszatért szülőföldjére. Korábban a hagyományos Nihonga festészeti stílust tanulta ki, ami a japán művészeti kánonok szerinti alkotást jelenti, ecsettel, papírra vagy selyemre. Aztán később a nyugati kubizmus és szürrealizmus felé fordul. Ebből a korból erednek a mára már Kusama-védjeggyé vált, egész felületet betöltő pöttyözések. Vízfestményeinek világa absztrakt, felsejlenek rajtuk mikroszkopikus organikus formák,

vízalatti, csillagközi környezeteket idézve. Később megjelen-

nek festményein a sejtyszerű minták, pszichedelikus színekkel dúsítva, amelyek egy idő után a nézőben erős optikai hatást és szédülést válthatnak ki. A másik ilyen, gyermekkorából származó hallucinogén emlék a végtelen hálószerkezet, a perspektíva. Azt mondja, úgy lett belőle environmentális művész, hogy miután napokig reggeltől estig csak hálót festett, hallucinálni kezdett, és hálói a falra, a földre „folytak le” a vásznonról.

Az olvashatatlaná tevés szobája, 2011

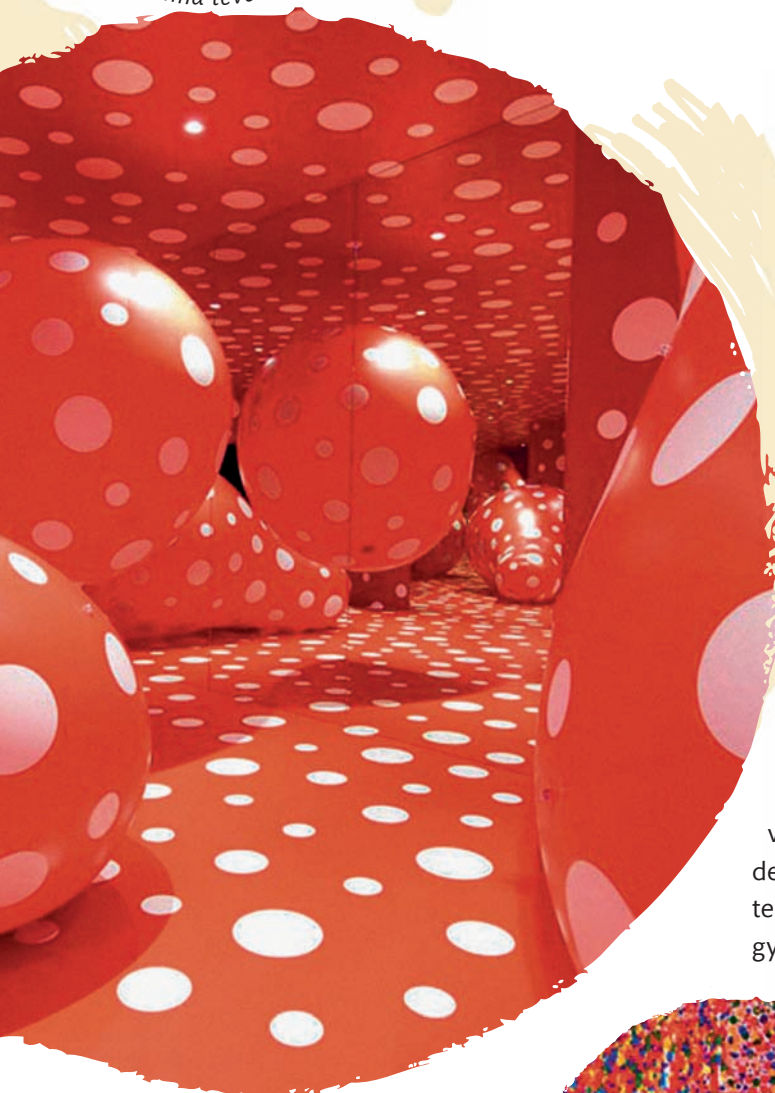
Az olvashatatlaná tevés szobája, 2011

Az alkotó itt azonban nem állt meg. Kipróbálta magát filmekben, performanszban, kollázsban, szobrászatban, sőt, még újságokban, magazinokban is közölt. Stúdióból, galériából az utcára vezetett az út. Nevezték őt poszt-minimalista bogaras absztraktnak is, az amerikai

vészet között, ez is hidegen hagyta. Makacsul és kitartóan egyengette saját útját az évek során, míg nem az elismertség és a hírnév magától érthetően utol is érte. Azt is hozzá kell tennünk azonban, hogy azért nincs minden rendben vele... Köztudott, hogy a stúdiója közelében egy elmeógyógyintézetbe jár rendszeresen, amit

Az olvashatatlaná tevés szobája, 2011

Pötty-mánia, 2011

pop art születésekor is jelen volt, de megmártózott a hippy, alternatív, politikai művészetben is. Tény, hogy nem nagyon érdekelték ezek a besorolások, alapjában véve egész életében azt csinálta, ami izgatta, érdekelte. Nem tett különbséget az ún. alacsony és magas mű-

othonának nevez. Remélhető, hogy művészetének kiteljesítése által talán megszabadul azoktól a szenvedésektől, amelyek eltennék láb alól. Felhasználja, feldolgozza emlékeit műveiben.

Most is dolgozik tokiói műtermében, saját művészetének, világának teljes irányításával, határozottan a jelenben alkotva. Asszisztensekkel körülvéve kitalálja és megálmodja installációit, utcai szobrait, tükörszobáit. A '60-as évekbeli munkái terveinek továbbfejlesztéseit valósítja meg ma. Azt vallja magáról, hogy megszállott. A Queensland-i Modern Művészetek Galériájában egy patyolatfehér belső teret képzelt el, asztallal, székekkel, zongorával. A látogatók gyermekei egy marék színes pöttymatricával léphettek be a térbe, amit aztán idővel egy vibráló fantáziahelyszínné varázsoltak.

Az olvashatatlaná tevés szobája, 2011

Yayoi Kusama a reklámozás egyfajta géniusza – állítják róla. Szeret a figyelem középpontjában lenni fantasztikus, színes hajával, pöttyös pongyoláival. Mindezt hitelesen teszi ez a drága, bolondos öreg néni – úgyhogy megbocsájthatjuk neki! Nézzétek meg a korai munkáit, nem vesztek frissességükből. Lenyűgözőek! És ezt nem sok művész mondhatja el magáról.

Mitológiai testvérpárok

A görög mitológiában fontos szerep jutott a világot uráló testvér isteneknek, köztük Zeusz és Létó gyermekeinek: Apollón napistennek és Artemisznek, a vadászat istennőjének. *Marcantonio Franceschini* festményén Héra féltékenyen figyeli az ikrek születését (*Apollón és Artemisz születése*, 1700 körül)

Zeusz és Léta gyermekei a testvéri szeretet jelképekévé váltak: Polüdeukész lemondott a halhatatlanságról, hogy a halandó Kasztórral az alvilágban is együtt maradhasson (a tojásból kikelt ikrek egy 16. századi festett tányéron)

A költészetet, a zenét és a tudományokat a görög mitológiában kilenc nővér pártfogolta, ők voltak a Parnasszosz hegyén élő múzsák (*Raffaello: A múzsák Apollón napistennel*, vatikáni falfestmény, 1509–1510)

A római mondában Mars isten és Rhea Silvia ikergyermekai – az anyafarkas által felnevelt Romulus és Remus – alapították Rómát (*Peter Paul Rubens: Romulus és Remus*, 1616)

Testvérek voltak az egyiptomi mitológia legnagyobb hatalmú istenei is: Oziris, az élők és holtak évente feltámadó istene, Ízisz termékenység-istennő és Széth, a sivatag, a sötétség és a káosz állatfejjel ábrázolt istene

A germán-skandináv teremtéstörténet szerint leghatalmasabb istenük, Odin fivéreivel együtt alkotta meg az eget, a Földet és az embereket (az égboltot magasba emelő Odin, Vili és Vé)

A hindu mitológiában Visnu teremtő isten megtestesülése volt a legtöbbször fuvólával ábrázolt Krisna és testvére, a kezében ekével, pásztorok társaságában megjelenített Balaráma

Az azték teremtésmítoszban a mindent tudó és mindent látó Tezcatlipoca (Füstös tükör) és testvére, a tudás istene, Quetzalcoatl (Tollaskígyó) versengtek, hogy minél tökéletesebb világot alkossanak (illusztráció egy 13. századi kéziratban)

Az ősi magyar monda szerint a hunok, illetve a magyarok ősei Ménrót (Nimród) király egymást szerető és segítő fiai voltak: Hunor és Magor (László Gyula: *Rege a csodaszarvasról*)

Családban marad

Az ikrek hava a németalföldi *Limbourg* testvérek miniatúráján (*Berry herceg óráskönyve, május: Főúri menet, 1409*)

Az ikrek havában testvérekre emlékezünk: fivérekre és nővérekre, akik azonos élethivatást választva gazdagították a világirodalmat, az egyetemes művészetet, akiknek zeneművei, találmányai szebbé, jobbá teszik életünket.

Híres testvérek a zene történetében

A genetikusok elsősorban az öröklődéssel magyarázzák, hogy gyakran születik egy-egy családban több kitűnő zenész, festő, irodalmár vagy tudós. A tehetség kibontakozásában természetesen mindig fontos

A házimuzsikának is szerepe lehetett abban, hogy Johann Sebastian Bach négy fiából a 18. század neves zeneszerzője lett (*Ismeretlen 19. századi festő: Reggeli ima a Bach családban*)

szerepe volt a nevelésnek, az akarat-erőnek, a kitartásnak is.

Tény, hogy a német *Bach* familia 250 év alatt félszáz zenészt, zeneszerzőt adott a világnak, és zeneszerző lett – apjuk akarata ellenére – id. Johann *Strauss*nak, a bécsi keringő „atyjának” mindhárom fiából. Kiváló muzsikuskok voltak *Liszt Ferenc* felmenői, és számos tehetséges zenészt találunk utódai között is. Az *Erkel* családban apáról fiúra öröklődött a zenei tehetség. Nemzeti Himnuszunk zeneszerzőjének, *Erkel Ferenc*nek dédapja zenemester volt, nagyapja udvari zenész, apja templomi karnagy, egyik testvére operaénekes.

A Haydn-testvérek, Joseph és Michael hosszú időn át éltek Magyarországon: Joseph Esterházy Pál herceg udvari zeneszerzőjeként, Michael a nagyváradi püspöki zenekar karnagyaként (*Ismeretlen 18. századi festő: Házimuzsika – a kamarazenekar csellistája Joseph Haydn*)

A zeneszerző, karmester *Strauss*-testvérek: a „keringőkirály” *Josef*, *Johann* és *Eduard* (*József és testvérei* címmel megjelent karikatúra, 1869)

A zeneszerző, karmester, zongoraművész, zenepedagógus *Erkel Ferenc*nek négy fia lett korának ismert muzsikusa, karmestere (*Györgyi Alajos: Erkel Ferenc, 1850-es évek*)

Az 1960-as években alakult *Illés* zenekar alapító tagjai az *Illés* testvérek (*Lajos* és *Károly*) voltak, majd a *Szörényi* testvérek (*Levente* és *Szabolcs*) is csatlakoztak az együtteshez (az *Illés* együttes 1966-ban)

Napjaink közkedvelt zeneszerző, előadóművész testvérpárja a *Kaláka* együttest megalapító *Gryllus Vilmos* és *Dániel* (a *Gryllus testvérek* *Sebestyén Márta* népdalénekesssel 2010-ben)

A Grimm testvéreknek köszönhetjük a legszebb, legismertebb meséket: a Hófehérkét, a Csipkerózsikát, a Jancsi és Juliskát...

A regényíróként és festőként is tehetséges Charlotte Brontë (George Richmond rajza, 1850)

A kora gyermekkoruktól verseket, történeteket író Anne és Emily Brontë arcvonásait nővérük, Charlotte örökítette meg

A Mann testvérek édesanyjukkal egy 1880-ban készült fényképen

Fivérek és nővérek az irodalom történetében

A 19. század első felének neves német írói voltak a népmesegyűjtő Grimm testvérek: Jakob és Wilhelm, a 20. századi német irodalom világhírű testvérpárja Heinrich és Thomas Mann.

A Brontë nővérek a 19. század angol irodalmát gazdagították: Charlotte a *Jane Eyre*, Emily az *Üvöltő szelek* és Anne az *Agnes Grey* című regényekkel.

A magyar költő-fivérek közül a Kisfaludy testvérek, Sándor és Károly a legismertebbek, kevésbé köztudott, hogy Nagy László testvére a verseit felvett néven publikáló Ágh István.

Az író, forgatókönyvíró Heinrich Mann és A *Buddenbrook-ház* című regényéért Nobel-díjjal jutalmazott Thomas Mann 1902-ben

A földbirtokos, költő Kisfaludy Sándor Himfy álnéven írta verseit, drámáit (Gustav Morelli metszete)

A reformkor irodalmi életének meghatározó egyénisége volt a költő, drámaíró, lapszerkesztő, festő Kisfaludy Károly (Gustav Morelli metszete)

A 20. század két kiemelkedően tehetséges magyar költője: Nagy László (jobbról) és Ágh – eredeti nevén: Nagy – István 1975-ben

A Kolozsvári testvérek egyetlen fennmaradt műve az egyik legtökéletesebb gótikus szobor: Szent György lovagnak a prágai várban álló szobra (1373). Másolatai Budapest, Kolozsvár, Szeged és Sepsiszentgyörgy tereit díszítik

A 17. századi holland barokk festészet jelentős alkotói voltak a de Vos testvérek: Cornelis és az elsősorban állatfestő Paul (Cornelis de Vos: *A művész családja*, 1620)

A Limbourg testvérek: Jan, Herman és Pol főműve, a Berry hercege számára készített *Hóráskönyv*, a késő gótikus miniatúraművészet kiemelkedő alkotása (*Anatómiai ábra a csillagképekkel* Jean de Berry *Hóráskönyvében*, 1403–1416)

Testvérek a képzőművészetben

A gótika korának legtehetségebb szobrászai közé tartoztak a Nagy Lajos király korában élt *Kolozsvári Márton és György*. A németalföldi reneszánsz leghíresebb miniátorai a *Limbourg* testvérek, a flamand tájképfestészet úttörői a *van Eyck* fivérek voltak. A barokk korban két tehetséges flamand testvérpár alkotott: a *Brueghel* és a *de Vos* fivérek.

Az osztrák *Klimt* családban három művész született: a festő *Gustav*, a díszítőművész *Ernst* és a szobrász, iparművész *Georg*.

Ferenczy Károly tehetségét mindhárom gyermeke örökölte: *Valér* festő lett, *Noémi* iparművész, *Béni* pedig szobrász.

A van Eyck testvérek leghíresebb műve a genti szárnyas oltár, amelynek 20 tábláját együtt festették (zenélő angyalok az oltár egyik táblaképén, 1420-as évek)

A flamand tájkép- és táblakép-festészet úttörői, az 1400-as években élt van Eyck testvérek: Hubert és Jan

Ifjabb Pieter Brueghel a festményein feltűnő szörnyeknek, pokolbéli jeleneteknek köszönhetően a Pokol Brueghel, testvére, Jan a Virágos Brueghel néven vált ismertté (*Anthony van Dyck metszetei*, 1618)

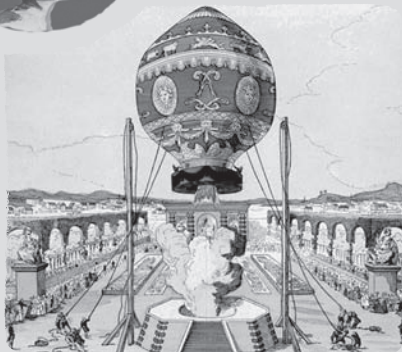

A testvéreinek anyagi és lelki támaszt nyújtó Theo van Gogh nem volt művész, de ő tette lehetővé öccse, Vincent tehetségének kibontakozását (*Jorge Sosa Campiglia: Vincent és Theo van Gogh*, 2003)

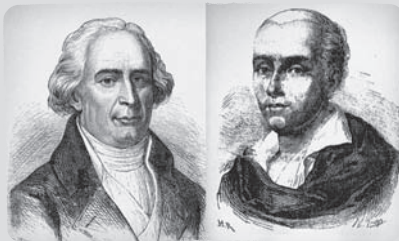

Gustav Klimt, az osztrák szecesszió legismertebb képviselője – malomkőgalléros spanyol úr alakjában – a bécsi Burgtheater mennyezetére festette egyetlen önarcképét, mögötte testvére, Ernst látható (1888)

A hőlégballon első utasai egy juh, egy kakas és egy kacsa voltak, majd két bátor francia nemes repült teljes öt percen át, az ámuló tömeg zajos ünneplése közepette (1783)

A hőlégballon feltalálói, a már gyermekkorukban forró levegővel töltött selyem zsebkendővel kísérletező Montgolfier fivérek

A hőlégballon a karikatúristák fantáziáját is megmozgatta: ötletek repülő alkalmatosságokra egy korabeli angol képes újságban

Történelmi pillanat: 1903 decemberében felemelkedett, és 12 másodpercen át a levegőben maradt a Wright testvérek első – biciklilánccal meghajtott, madzaggal irányított – gépe, a Flyer

Testvérek a repülés és a mozgófilm történetében

A legelső légi jármű, a francia *Joseph-Michel* és *Jacques-Étienne Montgolfier* hőlégballonja 1783-ban emelkedett a levegőbe. Százhusz év múlva, 1903-ban szállt a magasba az amerikai *Wilbur* és *Orville Wright* első motoros repülőgépe.

Auguste és *Louis Lumière* találták fel a mozgóképek rögzítésére és vetítésére egyaránt alkalmas kinematográfot („mozgásírót”), amellyel 1895-ben a legelső mozgófilmet elkészítették. Az első magyar „mozgófényképszínház” és filmhíradó a *Sziklai* testvérek, *Arnold* és *Zsigmond* érdeme.

Utóbb számos testvér aratott sikert a filmvásznakon is rendezőként (*Tavian*, *Coen*) vagy színészként (*Sinkovits Imre* – *Sinkó László* és mások).

A Wright fivérek együtt tervezték és építették egyre tökéletesebb repülőgépeiket, amelyekkel felváltva repültek (az első irányítható, motoros repülőgép majdani megalkotói, 1876-ban)

A Lumière testvérek filmjeinek árusítási jogát megszerző Pathé fivérek, *Charles* és *Émile*, az 1900-as évek elején egy egész Európát behálózó „filmbirodalmat” alapította

Az 1868-ban készült fénykép tanúsítja, hogy a képek már kora gyermekkorukban érdekelték a Lumière testvéreket, a legelső, 45 másodperces mozgófilm majdani készítőit

A magyar színház- és filmtörténet neves testvérpárja volt a „színháskirályként” is emlegetett *Latinovits Zoltán* és a több mint hetven filmből ismert *Bujtor István* (*Latinovits Zoltán* és *Bujtor István* édesanyjával, hetven esztendővel ezelőtt)

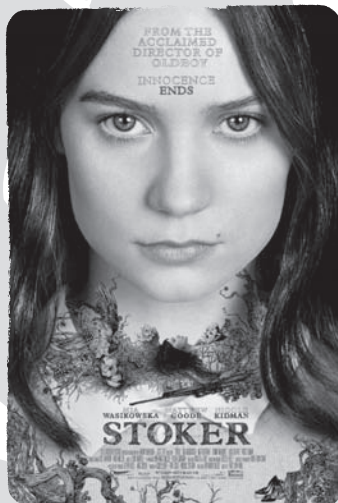
Felnőtté válás, másként

Chan-wook Parkot, a dél-koreai filmuniverzum egyik vezérszereplőjét talán ismered, nyájas Olvasó. Ő volt az, aki az úgynevezett Bosszú-trilógiával (*A bosszú ura*, 2002; *Oldboy*, 2003; *A bosszú asszonya*, 2005) gyakorlatilag újraírta a bosszúfilmek világának kódrendszerét. Aztán ő volt az is, aki *Szomjúság* (2009) című munkájával friss energiát vitt a vámpírfilmek vérszegénységben szenvedő és mindenféle *Alkonyat*-infúziók által sterilizált műfájába. Megkockáztatom: amihez csak ez az 1963-as születésű rendező hozzányúl, feltámad, lüktet és robban. (Ez egyébként nagy általánosságban a dél-koreai és tágabb terek szintjén az egész távol-keleti filmvilágra is igaz. Jó néhány éve minden filmbárát tudja, hogy ha némi felüdülésre vágyik az amerikai filmtermelés fősodrának sivataga után, bátran belesobbanhat bármelyik távol-keleti mozgóképes tóba, a hatás nem marad el.)

És akkor itt jön a képbe egy másik jellemző filmszakmai történet. A hozzávetőleg tizenöt éve a digitális tetszhalál állapotában lévő hollywood-i filmipar előbb-utóbb lecsap a keleti agyakra, és megpróbálja elszívni őket. Csak egy példa a sokból. John Woo, a hongkongi film „nagy öregje” 1993-ig sorozatban készítette filmtörténeti jelentőségű alkotásait (*Szebb holnap*, *A bérnyíl*, *Golyó a fejbe*, *A vér nem válik vízzé*, *A fegyverek istene*). Aztán közbeszólt az Amerikai Egyesült Államok, és a *Tökéletes célponttal* elkezdődött Woo mester amerikanizálódása. (Ő rendezte például az *Ál/Arc* és a *Mission: Impossible II* című filmeket, amelyek, megjegyzem, nem rosszak, sőt... – csak a szigorú sablonok szerint működő hollywood-i rendszer alaposan megnyirbálta a napkeleti kreativitást bennük, ha úgy tetszik.)

Pontosan ez történt nemrég Chan-wook Parkkal is. Meghívták Amerikába, hogy rendezzen egy családi filmet (*Stoker*). Ezt azért nem úgy kell érteni, hogy olyat, amit az egész család nézhet, boldog popcorn-ropogtatás és kólaszürcsölés mellett. Egy családról szóló film volt a téma. A családban van egy Apa (Dermot Mulroney), egy Anya (Nicole Kidman), egy Lány (Mia Wasikowska) és egy

Nagybácsi, az Apa testvére (Matthew Goode). A film elején a Lány egy út szélén áll és egy mezőt néz, néhány piros virággal benne. Aztán a történet visszapattan a múltba, és megtudjuk, hogy az Apa autóbalesetben meghalt, az Anya szenved, a Lány szintén, a Nagybácsi pedig váratlanul felbukkan a temetésen. Ha belegondolok, egy kicsit csodálkoztam is, hogy Park belenyúlhatott a tinifilmek tipikusan amerikai, szent és sérthetetlen világába. A Lány high school-ba jár, ahol a hollywood-i ötletgyárosok szerint mindenféle szörnyűség megtörténik, ugye. De az, ahogyan a szörnyűségek megtörténnek, az tabu. Nahát, Park ezt a tabut (is) áthágja. Lényegében azon csodálkoztam, hogyan kaphatott ennyi alkotói szabadságot. Ha nem lenne az aránylag egyszerű, az amerikai „pszichopatológiai iskola” jegyeit magán viselő történet, no meg a stáb, azt gondolhatnánk, ezt a filmet mégis otthon készítette a rendező.

STOKER

színes, amerikai-angol thriller, 2013

Rendező: Chan-wook Park

Forgatókönyvíró: Wentworth Miller, Erin Cressida Wilson

Szereplő(k):

Mia Wasikowska (India Stoker),

Nicole Kidman (Evelyn Stoker),

Dermot Mulroney (Richard Stoker),

Matthew Goode

(Charlie Stoker bácsi)

A Nagybácsiról szép lassan kiderül, hogy kötöznivaló bolond, aki eltette az Apát láb alól, és most az Anyával is, a Lánnal is romantikus viszonyt szövöget. A romantikát persze nem úgy kell elképzelni, hogy sétálnak a patak partján egy teliholdas nyári éjszakán. Hanem például úgy, hogy a Nagybácsi segít a Lánnak kiiktatni a túl hevesen udvarló iskolai szépfiút. Közben elhitheti az Anyával, hogy jó társa lesz neki, ha az elhunyt Apa örökébe léphet. Fokozatosan nő a feszültség a két nőnemű lélek között, ahogy a Nagybácsi egyre szorosabbra fonja körülöttük a hálót. Park tudása és tehetsége tulajdonképpen itt mutatkozik meg: ahogy a szinte semmit nem mutató felszín alól elő tudja villantani a halálos indulatokat. És ahogy kiváló ritmusérzéssel meghatározza azokat a kardinális pontokat, ahol ezek az indulatok szemvillanásnyi ideig szétrobbantják a csillogó felszínt, hogy aztán minden újra helyreálljon, látszólag legalábbis. A legfontosabb szerep persze a Lánnak jut, hiszen ő az, aki előtt ott áll az Élet, ő az, akinek minden élmény újdonság, és végül ő az, akinek ebben a torz, beteg világban fel kell végre nőnie. Ami a történet végén be is következik. Nem árulom ►

Beszóltam neki

Beszóltam neki, mondja a pesti metrón egy fiú a másíknak. Valamiért ottragad a fülemben az ige, és most, amikor nektek írok, egy picit, mint egy kései visszhang, megszólal, megszólít.

Mi ezt nem használjuk, legalábbis az én ismeretségi körömben ezt nem szokták használni, hanem inkább azt, hogy: jól odamondtam neki, megmondtam neki a véleményem stb., talán, mert beszólni a szomszédhoz szólunk be, hogy lássuk, mit csinál, vagy a szüleinknek szólunk be kamaszkorunkban, hogy tudják, hazajöttünk.

Az egyik legérdekesebb beszólási történetet eddig egy nyelvész egyetemi tanártól, Szilágyi N. Sándortól hallottam. Ő mondta, hogy az 1600-as évek Kolozsvárosában még az a szokás járta, hogy nem voltak függönyök, az emberek nyíltan éltek, nem volt rejtegetnivalójuk. És nem csak nyíltan, hanem olyan kölcsönhatásban, aminek én már csak kései maradékával találkozhattam. Ezek szerint ha valaki elment egy ház előtt, ahonnan illetlen vihogás, veszekedés vagy csúnya szavak használata szűrődött ki, és az ablakon betekintve még esetleg valami botrányos viselkedést is látott, simán bemehetett a házba, és megróghatta a lakókat. Elmondhatta nekik, hogy így nem viselkedünk, és ezt a la-

kók nem vették zokon. Én ennek már csak azt a változatát kaptam el, hogy az egész falu nevelt minket. Ha helytelenkedtünk az utcán, bármelyik felnőtt helyrerakhatott, és ezt nem vettük zokon. Nemhogy nem uszítottuk rá a szüleinket az illető felnőttre, hanem behúztuk a nyakunkat s hallgattunk a hülyeségeinkkel, nehogy még a szüleinktől is megkapjuk a magunkét. És ez így volt rendjén, mindenki ismert mindenkit, s ha jót akartunk magunknak, még amikor elszabadultunk otthonról, akkor is igyekeztünk úgy viselkedni, hogy hírünk ne hallják. Mert, ugye, hegy hegyvel nem, de ember emberrel találkozik. S nem szerettük volna, hogy a hírünk hamarabb hazaérjen, mint mi, s aztán azzal várjanak, hogy hogyan viseltük magunkat...

Mert bizony, néha nehezebben viseljük magunkat, mint akár egy kényelmetlen ruhát. Nektek talán az én történetem is, ami időben nem olyan távoli, mint mondjuk, Mátyás király kora, már sci-fi-nek tűnhet. Hogyan, hogy egy másik felnőtt, akinek semmi köze hozzám, se nem tanárom, se nem rokonom, csak úgy belémkössön, megszólítson? – mondhatnátok felháborodva. És közben talán nem is látjuk, hogy egy hatalmas nagy faluba költözünk be lassan mindannyian, önkéntesen, az internet és közösségi oldalak falujába, ahol ugyanolyan kendőzetlenül mutatjuk meg szobánkat, lelkünk tereit, mint a függöny nélküli időkben. S bárki ugyanúgy bejön és beszél. De míg régen az emberek egy igazi falu vagy város, tehát egy igazi közösség tagjai voltak, mindenki ismert mindenkit, s az idegent teljesen másképp kezelték, mint a helybélit (vendégül látták, kifaggatták, s bár ismerkedtek vele, nem örültek neki, ha például a ház lányának kezdte csapni a szelet, ugyanis nem ismerték sem anyját, sem apját, nem tudták, mi addig életének története), addig manapság az igazi házakat igazi hatalmas kerítések, kapuk és kapucsengők védik, a legbelső szobába meg szinte akárkit beengedünk, névtelen idegeneket, senki-háziakat is, és nem is vesszük észre, hogy önként megengedjük nekik, hogy kedvükre beszéljanak nekünk, ott randalírozzanak, ahol akarnak.

Amikor tehát a netfaluban éldegélsz, tudd, nem árt, ha néha összehúrod a függönyt.

Keszeg Ágnes illusztrációja

► el a gyengébb szíveket megállító végkifejletet. Elég anyyi, hogy a film legvégén ismét ott vagyunk az út szélén, ahol a Lány a piros virágokat nézi a mezőn. Csak most derül fény a színek titkára. A virágok eredetileg fehérérek voltak. Vértől piroslanak.

Talán nem szende bakfisoknak való Chan-wook Park legújabb alkotása. Viszont egyrészt bepillantást nyújt a távol-keleti történetmesélés boszorkánykonyhájába, másrészt szépen igazolja, ha tetszik, hogy a hollywood-i agyelszívás nem mindig eredményez megalkuvásos filmkészítést.

Cimbi naplója

Sziasztok!

Ismét itt vagyok! Közbe megjelentem a fészbukkon is, s már 1246 ismerősöm van. Igazából én vagyok a zismerősük, de örülök, ha megböknek. Az a nevem hogy Cimbi Kisördög. Sajnos csak keveset ülhetek a gép előtt, apuci nem engedi, met aszt monggya, ott sokan hejtelenül irnak, sha sokat nézegetek másokat, akor én is elrontom a zírásomat. Pedig én nem féllnék met nálam ojan stabil alapokon van a hejesírás, hogy asztot nem lehet kimozditani a holdpontról. Egyépként ez az a szó amit sose értek, ha valaki tudná, monggya meg nekem, miét monggyák hogy kimozdul a holdpontról. A hold nem is pont, hanem egy nagy gömb vagy félhold, és nem mozdul ki, met a Föld forog. És a Nap körül forog minden, met ugy monggyák, hogy a világkép heliocentrikus. Esztet csak ugy irtam met most fizikából egyre job vagyok. Vonzom a jó jegyeket mind az elektromágnes a vasorubábát.

Megint voltunk a legnagyobb faluba. Bukarestbe. Nagy, de nekem a kicsi faluk mégis joban tetszenek. A legelső amit észrevettem hogy nincs az utak mellett sánc. Nem tudom hova foljhat az eső, a buszvezető szerint a metroba. A házak nagyon magasak, egyen sincs gójafészek, szerintem met magasba meleg van, sa góják asztot a meleget nem birnák. Akkora volt a körforgalom, hogy mire kiértünk belőle, a soförnek a hasán az izom laza lett. Aszt monta ő, így horgya. Központ se volt, met ahol templom volt, ott kocsmá nem volt sforditva. Apuci pedig eccer asztot mondta nekem, hogy fijam, jegyezd meg, onnan tudod hogy központba vagy hogy a központba mindig van templom s korcsoma.

Eről jut eszembe hogy a tévébe mutata hogy let egy új pápa: Ferenc. Nekem nagyon tetszik a Ferenc név, met Puskás Ferenc. És Rákóczi Ferenc. S Liszt Ferenc. Viszont Mikes ő Kelemen. És Messi! Ó Messi!

A szomszédunkba gazdagok költöztek. A multkor bementünk apucival szétnézni. A csiláruk agancs. Ojan gazdagok hogy évente lecserélik mint a szarvasok. Arany a kilincsök, a nyakláncuk, a zórájuk sa polcokon a könyvek mint például Az arany ember. És persze a Toldi, met az Arany János. De hiába minden met nem mind arany ami fénlík, és aki korán kel, az ugyis egész nap álmos.

Sziasztok! Éjjen a csengő, éjjen a hoszú szünet s amikor eljön, a nyári vakációj is!

A vakáció ritmusán

Csillag István rajzai

Látogatóban Csíksomlyón

Van egy hely Erdélyben, ahová vallásától függetlenül a legtöbb ember legalább egyszer ellátogat. Ez Csíksomlyó. Persze, vannak, akik sokkal gyakrabban teszik ezt, hiszen Csíksomlyó a katolikus vallásúak, de mondhatjuk, hogy a magyarok egyik legnagyobb zarándokhelye.

Ha sikerül eljutnunk Csíkszeredáig, akkor onnan már könnyen elérhetünk, akár gyalog is, a kegytemplomáról, az ebben található Szűz Mária (Madonna)-szoborról és pünkösdi búcsújáról híres helyre, hiszen Csíkszereda központjától alig három kilométerre található.

A nyeregből nagyszerű látvány tárul elénk, hiszen bár alig több mint 1000 méter magas a Nagysomlyó-hegy, a környék legmagasabb kilátópontja, így szemmel jól befoghatók innen a környező völgyek, települések, hegyvonulatok.

A Csíksomlyón jelenleg látható kéttornyú templomot az 1800-as évek elején kezdték építeni. Innen indulhatunk a Nyeregbe, amely a Kissomlyó és Nagysomlyó között található. Ide több úton is feljuthatunk, az egyik egy nehéz kapaszkodó, az ún. Jézus-hágó, ahol kókeresztek találhatók.

Az elmúlt hat évben a búcsúra Magyarországról zarándokvonatok is indultak, a mozdonyok különböző, éppen aktuális évfordulók kapcsán voltak feldíszítve, dekorálva. Idén Hunyadi Mátyás a mozdonydíszítés témája, hiszen a nagy királyt 555 éve választották uralkodónak.

Tér közös alkotásra
Gyergyóalfalu, 2013. április 10-13.

Részletek A FESZTIKÉBŐL, a Kimenő napilapjából

Kedves Barátaim! Az utóbbi időben sok, egykor már megválaszolt „miért?” került elő újra az életemben. Abban a szerencsés helyzetben vagyok ugyanis, hogy folyton kérdező emberek vesznek körül.

Ott van a nagyfiam. A miért-korszak kellős közepén. Nekem pedig mindent tudnom kell: hogy ez a cápa miért született bálnának?; hogy miért temették el a halottakat?; hogy miért sötétedett be?; hogy miért eszi meg a hering az állati planktonokat? Ott vannak azok a fiatal barátaink, akik a kamaszkori miértjeikkel küzdenek éppen. Hogy ez miért történhet meg? Miért nem történhet meg? Miért én? Miért te? Miért ő? És felnőtt-miértjeim is lettek. Törvényszerűen. Közös miértek és magányosak is. És ezek nem különböznek semmiben a korábbiaktól. Talán csak több cinizmus, többféle keserűség, többféle mámor és többféle életigenlés mondatja ki őket.

Hogy a KIMENŐ miért kötődik a miértekhez? Mert nem magától értetődő, hogy van-e KIMENŐ vagy sem. Holott vitathatatlan tétje van. Sokunk életében. Én hiszek ugyanis a lehetőségekben, a találkozásokban, az együttgondolkodásban és a közös alkotásban. Hiszem, hogy a KIMENŐ legfontosabb célja, hogy teret biztosítson mind-

ehhez. Hogy maradjanak miértjeink. Bármi is mondatja ki őket. Szeretettel köszöntelek ebben a nem magától értetődő világban és kívánok nektek újratárgyalható válaszokat, örömmel fogadható lehetőségeket!

Bonczidai Éva

„Egy stílusban működünk!” Ez volt az első fesztiválnap nagy felismerése. Nem csoda, hisz még arra is rá tudtunk csodálkozni, hogy aki itt van, mind kortárs. De bőven volt részünk más meglepetésekből, élményekből is, talán egyetlen negatívumról kell szót ejtenünk csupán: kevés idő maradt az alvásra. Igaz, nem is ezért jöttünk, inkább azért, hogy erdővé váljunk. Nehezen érthető ez az erdősödési folyamat?

Megkockáztatjuk megmagyarázni. László Noémi az Élő irodalom címet viselő beszélgetés során mondta, s sokak fejében megragadt a gondolat: „Olyanok legyünk, mint fák az erdőben”. Kijelentése akkor, ott leginkább arra vonatkozott, hogy fogadjuk el a kritikát, hisz építhetünk belőle. Egyszerűsítve egy résztvevő így fogalmazta át: hassunk egymásra. Hatottunk.

A makrancos hölgy az alfalviak előadásában sok jó alakítással hatott, a közönség szerint „technikailag vagány” volt. György Boti dumaszínházzal hatott, friss poémok, közönség hangulatának követése, váratlan témák és meglepő társítások jellemezték előadását. A rekeszizmogig hatolt. Aztán az ész tornáztatása következett, megtudtuk, ki fia a liga, mit is akarnak erdőként az erdélyi magyar írók. Figuráztunk később, felolvasószínház tanúi lehettünk, amelyből többet kaptunk tán, mint egy „rendezett” színházi előadástól: meghittséget, otthonos hangulatot, és egy továbbvihető gondolatot: ha anyuka már nem mondja meg, mit tegyünk, kénytelenek leszünk saját gondolataikat szülni. A nap végén, pontosabban az éjszaka kezdetén a buli hatott. Még a csend sem volt néma, hisz koncert és buli között a fesztiválózó ragadhattak gitárt, s szólta a dal, több műfajban, mégis egy stílusban. Mert mi egy stílusban működünk.

Isten veled, első nap! A döntés napja volt. Kettős döntés: maradunk, jövőre is jövünk. Farkas Wellmann Endre megígérte a fesztiválnyt, hogy jöhetünk: „amíg a lehetőségek engedik, minden évben lesz

Kimenő”. Lehetőségek márpedig legyenek – erre erdőként hatni csak tudunk.

A Fesztike fesztikéi

Két nap elteltével rá kell döbbernünk, kevesebb mint fele van már hátra a fesztiválnak. Tömény élmény, sokféle érzés, kis tanulságokkal, világrengető gondolatokkal, melynek terhét csak az éjszakai bulik képesek enyhíteni. Reméljük, nem feledtetni, hisz sok mindenért kár lenne, ha a sülyesztőbe kerülne.

A tegnap is bőséges kínálat volt: a Szárnyas malac hátán röpülve kezdődött a tegnap délutáni előadások sora, aztán a Sanyi bá kötet írója – amint egy fesztiválózó fogalmazott – „azzal töltötte az időket, hogy felolvasott, kacagtatott”. Károly a Metamorf Színház előadásában kedvenc lett, a színészek „beképzelték a szituációt” – üzenté Freud bácsi egy résztvevő által.

A fiatal alkotók felolvasása csodálatot, irigységet, megihletődést és rajongást egyaránt szült. Egy érzékenyebb lelkű jelenlevő szerint némely vers két papír zsebkendő alkotásnak bizonyult, ennyi zsepire volt szükség könnyei mártogatásához. Volt, kinek, elfogyott a cernája, volt, akinek elveszett a fonala... ki tudná megmondani, hogy ez az író vagy a hallgatót minősíti-e, avagy az előző rövid éjszaka számlájára írható következmény.

Bulivá fajult tegnap a koncert, a KBB fergeteges hangulattal hadakozott a takarodóparancs ellen, s nagy tábora lett a lázadóknak. Lázdunk, mert mások akarunk lenni, mint szüleink. Kétkelünk, tehát vagyunk. Azaz valami újat alkotunk. Igaz, azt mondták az ifjú alkotóknak, hogy hit és alázat kell ehhez a munkához. Hogy is hangolhatóak

INTERJÚ

Mindennapokból születő versek

- Bemutatkozna?
- László Noéminek hívnak, az irodalmi műhely vezetője a Kimenőn. Költő vagyok, egy írószervezet elnöke és a kolozsvári Helikon folyóirat szerkesztője, illetve még emellett fordítóként és tolmásként is dolgozom.

- Az Erdélyi Magyar Írók Ligájáról hallottunk ma, és azt szeretnénk megkérdezni, hogy mi ennek a szervezetnek a célja?

- Az egyesület ezelőtt tizenegy évvel alakult, és az a célja, hogy az Erdélyben élő író emberek érdekeit képviselje és védje. Létrejöttét is az erdélyi magyar írók kezdeményezték, mivel érdekeiket sem a Romániai Írók Szövetsége, sem a Magyarországi Írók Szövetsége nem tudja kellő mértékben képviselni.

- Ön költő. Milyen témákban szokott írni? Honnan meríti az ötleteit?

- Én jellegzetesen a mindennapokból és saját magamból merítök ötleteket, az én témáim nem túl nagyok, és mondjuk egy parlamenti székben nem is jelentősek, de lehet, hogy egy kórházi ágyból nézve igen.

- Mi a véleménye a kortárs költőkről?

- Én örülök, hogy vannak kortárs költők, és drukkolok mindenkinek, aki manapság verset ír, hogy azt semmiképp ne hagyja abba.

- Hogyan fér össze a művészet, az irodalom a családdal?

- Nehezen, főleg hogyha az ember nő, mert még mindig úgy állnak a dolgok, hogy a nő a család alapja, úgyhogy nagyon ügyesen kell beosztania az idejét ahhoz, hogy irodalommal is és családdal is érdemben tudjon foglalkozni. Vannak olyan nők akiknek ez sikerül.

Bányász Bence
Szakáli Zalán

FESTIVÁLPROGRAM

Farkasszemet nézett

Tihamér: Alfalu a művészetek melegágya

Délután már sem Ábel, sem Ákos nem maradt el Évától.
Éva: Hárman fogunk a budin kikötni.
Ábel: Anya, téged is ki fognak kötni?

Timea: Kéne sörbeálljunk..., mi vagyunk a sörönkövetkezők.

Kati: Olyan hideg van, megint vacakol a prosztatám.
Zalán: Nekem még nem, de szombatig biztos zümmögni fog a méhem.

Kinga: Ez Csongyi, és ilyen ősz hajjú?
Annamari: Nem, nem ő, de kortárs.

Fesztike elérhetőségei:

sajtomuhely@antropocentrum.ro
Balázs Katalin, Pethő Melánia
Fotós: Farkas Szidónia
Tördelő: Palkó Zalán - Koppány
Fesztike-felelős: Bonczidai Éva

ezek így mind össze? Na, ebből igazodjon ki az ember fia s leánya.

Tény, mi tény, tegnap megint kaptunk egy jó tanácsot, egyenesen Mrozek üzent a budapesti társulat által: nincs az a szemüveg, amellyel olvasni tudna az analfabéta.

Köszönjük, hogy olvassátok írásainkat.

Hit és alázat, kételkedés és lázadás: alkotás

Iszén veled, Kimenő, viszlát, Kimenő!

A cím nem választható ketté, így egységesen állja meg a helyét, így tükrözi az utolsó nap közhangulatát.

Sok volt a négy nap? Kevés volt? Jó volt. Közel hozott a kortársakhoz, egy stílusban működhattunk, helyet adott a kétkedésnek és bizonyosságnak, az elismerésnek és a kritikának. Együttlét előnyeivel és buktatóival áldott meg. Naponta 180-200 ember volt kíváncsi az előadásokra, bizonyítva, hogy élnie kell az irodalomnak, hogy fontosak a vetélkedők, igény van az igényes szórakozásra.

Nem fogjátok elhinni, de mindezt egy ötvenfős csapat tette lehetővé számunkra, ekkora a szervezők kara, akik közül a legkisebbek ötödik osztályosak. Na de szer-

vezők potyára lennének, ha nem kerülnének olyanok, akiket el lehet hívni, akiknek szavát lesi a közönség. Egyszer egy elemista áradozva számolt be napja nagy eseményéről: „élő költővel találkoztam”. A Kimenő sok költőt, író, képzőművészt hozott közénk, s akik ennél is többre vágytak, alkotóműhelyekben próbálhatták ki képességeiket. A fesztivál minden napján megjelenő újság, a Fesztike készítői – ám hajljon szentként magunk felé a kezünk – tán mindenkinél többet alkothattak.

Ott voltunk a rendezvényeken, benéztünk a kulisszák mögé, azokat is tájékoztattuk, akik itt sem voltak az előző napokban. Plusz szereztünk egyetlen szomorú tapasztalatot az alfalviakról: itt mindenki kerékpárral jár, mire feltennénk aktuális körkérdésünket, huss, már tovább is karikáztak. Amint látjátok, azért feltaláltuk magunkat, s ha fél téglát nem is kapunk, hogy azzal döngessük mellünket, megveregetjük saját vállunkat. Önbizalomban nincs hiány, ebben erősödünk mi a fesztiválon, és még sok mindent kaptunk, amit egyszavasként fogalmaztunk meg a „hadi szerkesztőségben”: barátokat, magabiztosságot, tapasztalatot, feltöltődést, mókát.

Jövőre is itt leszünk – így búcsúznak a fesztikék. Aki gondolja, csatlakozzon.

A Fesztike fesztikéi

I. Kis játékkalauz

Szudoku

A szudoku (angolos átírással: sudoku) egy logikai játék, amelyben megadott szabályok szerint számjegyeket kell elhelyezni egy táblázatban. A név egy hosszabb japán kifejezés rövidítése. Az eredeti név jelentése: „a számjegyek csak egyszer szerepelhetnek”.

Sokan úgy tartják, hogy a szudoku őseredetijét az I. Katalin szentpétervári udvarában szolgáló Leonhard Euler svájci matematikus találta ki a 18. században, *latin kvadrát* néven. A ma is ismert játékot viszont az 1970-es években egy japán újságkiadó dobta piacra, akkor teljesen visszhangtalanul. Egy nyugalmazott bírót, Wayne Gould 1997-ben Japánban járt. Ott találkozott egy könyvesbolt kirakatában ezzel a keresztrejtvényhez hasonló játékkal, amelyben betűk helyett számok szerepeltek. Hét év munkájával továbbfejlesztette a játékot, és az első feladványt, az első szudokut a *Conway Daily Sun*-ban tette közzé. Erre számítógépes programot is kifejlesztett. A játék 1986-ban nagy népszerűsége tett szert Japánban, amikor a Nikoli kiadta a játék japán változatát. A nemzetközi siker 2005-ben érkezett el.

A szudoku nagyon egyszerű szabályokon alapul. Egy 9 x 9 négyzetből álló nagy négyzetben kell elhelyezni a számokat 1-től 9-ig úgy, hogy egy tetszőleges sorban, oszlopban és háromszor hármás négyzetben mindegyik szám csupán egyszer forduljon elő. Segítségül bizonyos számokat előre megadnak. Több változata ismert.

Íme egy kezdőknek való rejtvény.

	3							
			1	9	5			
		8						6
8				6				
4			8					1
				2				
	6					2	8	
			4	1	9			5
							7	

II. Nyelvhelyesség és játék

Kakukktojás-játék

Idegen szavak és magyar megfelelőik következnek, de nem minden esetben. Ha az ismertetett megfelelés helyes is lehet, jónak kell tekinteni akkor is, ha más jelentése is ismert az illető szónak!

Hol van a két kakukktojás? A megfelelő két szám jelenti a megfejtést!

Egyik esetben a megfeleltetés helytelen (innen az egyik szám), a másik esetben pedig más eredetű az idegen szó, mint a többi (innen a másik szám).

1. herma – újabban inkább ereklyetartóra vonatkozik, eredetileg négyszögletű kőoszlopot jelent, amelyen csak a fejet és a falloszt faragták ki
2. diadém – ékköves fejdísz, homlokék, de nem korona
3. levitáció – ima közben a föld fölé emelkedés
4. korona – ősi kütüntető fejdísz, illetve több európai pénznem neve stb.
5. rózsza – virágos növény, amelynek fajai között örökzöld is fellelhető

III. Képrejtvény

Képrejtvényünk ezúttal régencímeket rejt. A címet és a szerzőt kell megfejtésként megadni, valamint azt, hogy melyik későbbi magyar szent életéről van szó a műben.

mgh. helyett
római szám

- szókezdő msh.

szóvégi msh. =
római szám

IV. Fogas kérdés

Mi a közös utótag a következőkben?

1. betű-, motor-, szarvas- + ?   2. kebel-, könyv-, szürke- + ?

Fricska

Szólásmondásaink egyházi, vallási és nyelvhelyességi vonatkozásairól

Szólásmondásaink alkalmasságát az egyház, a vallás dolgainak kifejezésében, ügyeinek intézésében csak megerősíti az a tény, hogy százával keletkeztek épp a hit, a vallás befolyása eredményeként szólások és közmondások.

A vallással szemben különösképpen ellenséges társadalmi rendszer, ideológia, politika érvényesült a közelmúltban a Kárpát-medencében. Ennek ártalmaiból részesedett szólás- és közmondáshasználatunk is bizonyos mértékben. Megtörtént a vallási, egyházi vonatkozású szólásoknak, közmondásoknak a használatból való részleges száműzése is, az egyháznak a háttérbe szorításával párhuzamosan. Gyakoribb lett az egyházi vonatkozásokkal bíró, de lényegében nem egyházi jellegű, szellemiségű közmondások és szólások helytelen használata.

Egyházi, vallási fogalmak elhomályosodása, ismeretlené válása, az őket tartalmazó szólás, közmondás romlása, a használatból való kiszorulása például szóláskeveredéshez vezet(het). Így például a „Szent Mihály lován megy” az *elvitte a Szent Mihály lova* ('meghalt, eltemették') és az *apostolok lován jár* ('gyalogol') szólásokból összejött egyveleg.

Az egyházi, vallási fogalmak ismerete segíthet az ezeket tartalmazó szólásmondások megértésében, helyes használatában, a szóláskeveredések egy részének elkerülésében. Például: *tizenharmadik apostol* ('fölségesen bölcselkedő ember'); *két asszony közt legjobb eltenni a tojást* ('augusztus 15. és szeptember 8. közötti időszakban'); *búsul, mint a koledátlan* ('adományokkal nem támogatott') kán-

tor ('nagyon szomorú'); *légy magadnak, ha meghamvaztál* ('hamvazószerdán a pap hamuval megdörzsölte a homlokod'): 'ne akarj többet, mint amennyit lehetőségeid megengednek'.

A szólások, közmondások mint folklórtermékek változatokban élnek bár, lényeges elemeik rögzített, állandósult formában fordulnak elő. Helyes a megengedett változatok közül választani, olykor némely apró sorrendi változtatással is élni; de helytelen újabb változatokat önkényesen létrehozni. (A még kialakulatlan, illetve kialakulóban lévő szólások, közmondások esete, persze, más...)

A szóláshasonlatok esetében is egyik leggyakoribb hiba a közismert, kikristályosodott alak megváltoztatása. Például: „olyan a fejem, mint a káptalan”, hallani olykor, ahelyett, hogy *nem káptalan* ('püspökség tanácsadó testülete') a *fejem* vagy *olyan a fejem, mint a méhkas*. Vagy: „szegény, mint az ördög egere” a *szegény, mint a templom egere* helyett. Ez utóbbi esetben talán nemcsak a nyelvi érzék elbizonytalanodásáról, bizonyos (mondhatni) alapismeretek hiányáról, de sajnálatos értelmi, szemléleti zavarról is szó van.

Helyes viszont, a több változatból választhatással élést jelenti a felcserélhető elemeket tartalmazó szólások és közmondások megengedetten többféle formában történő használata. Például: *Ha Isten (Mária) akarja, az aludtje is elsül* ('nem lehet eléggé elővigyázatosnak lenni'); *Részeg ember elől Krisztus (Jézus vagy Isten) is kitér* ('értelmetlenség részeggel vitatkozní').

Karinthy mondta

„A legjobb könyvet – ez kellene, hogy legyen minden írónak a hite –, ...!” Karinthy Frigyes aforizmájának befejező részét a rejtvényben találjátok meg. Először írjatok be a számozásnak megfelelően, a meghatározások alapján, ötbetűs szavakat a hálóba, a két középső, színezett oszlop üresen marad. Utána, soronként, a HIDAK meghatározásokkal, felhasználva a sor első

szavának utolsó két, és második szavának első két betűjét, írjatok még két-két betűt az üres négyzetekbe, úgy, hogy értelmes, hatbetűs szavak legyenek a „hidak”. Ha ez meg van, akkor a színes négyzetekbe írt betűket soronként, felülről lefelé összeolvassátok, meg is van a megfejtés! ►

KÓNYA ÉVA

Családi albumok festett lapjai

A Limbourg testvérek feltételezett arcképei Jean de Berry imádságos könyvében (*Berry herceg hóraskönyve: Január, részlet, 1409*)

Az elsősorban tájkép-, virág- és állatfestő Jan Brueghel a „Virágos” Brueghel néven vált ismertté, és neves festő lett fiából, ifj. Janból is (Pieter Paul Rubens: *Jan Brueghel családja, 1615*)

A Brontë nővérek, Anne, Emily és Charlotte arcvonásait bátyjuk, Branwell Brontë örökítette meg (*Nővérek, 1834*)

A történelmi, mitológiai és bibliai témájú képeket festő Cornelis de Vos több festményen megörökítette családját, gyermekeit (*A művész gyermekei, 1620 körül*)

Alfons Mucha lányairól festett képéről a szecessziós stílus virágai sem hiányoznak (*A művész gyermekei, 1919*)

Ferenczy Károly és Fiala Olga festőnő mindhárom gyermeke képzőművész volt: Valér (középen) gyermekkorától festett, Noémi a magyar gobelinművészet megteremtője, Béni a 20. századi magyar szobrászat meghatározó képviselője (*Ferenczy Károly: Hármás arckép, 1911*)

The logo for 'Cimbora' is written in a stylized, rounded font on a light-colored, textured background. The letters are dark brown or black. The background of the entire poster is a vibrant yellow with a textured, paper-like appearance, framed by a blue border at the top and bottom.A cartoon animal character with large blue eyes, a wide smile, and small horns is shown from the chest up. It is holding a green pencil and is in the process of drawing a green line on a white circular area. The character has a blue shirt and brown boots.

Ciő! Ciő!
Vakáció!

Viszontlátásra
szeptemberben!

A cartoon animal character with large blue eyes and a slight smile is shown from the waist up. It is sitting on a white circular area. The character has a blue shirt and brown boots.

14.
Cimbora Kaláka
Tábor

2013. július 1-5., Benedek-mező,
Sepsiszentgyörgy

A cartoon animal character with large blue eyes and a wide smile is shown from the chest up. It is holding a white circular area. The character has a blue shirt and brown boots.

Jelentkezés, előfizetés:
cimboramail@gmail.com

www.cimbora.net